

Lokalhistorisk magasin

3/2006

TEMA:
Nyinnvandring

Meldingsblad for
Landslaget for lokalhistorie og
Norsk lokalhistorisk institutt

Redaksjon

Audhild Brødreskift (redaktør)
Jostein Molde (red.ass.)
Ola Alsvik
Marianne Wiig (layout)

Adresse

Lokalhistorisk magasin
Institutt for historie og klassiske fag, NTNU
7491 Trondheim. Tlf: 73 59 64 33
E-post: redaktorlm@historielag.org
Internett: www.historielag.org/html/lokalhistoriskmagasin.html

Abonnement

LLHs medlemslag får Lokalhistorisk magasin fritt tilsendt, med fem eksemplarer til hvert lag. Andre kan tegne abonnement. Prisen for 2006 er kr 150,- for enkeltpersoner og kr 180,- for lag og institusjoner. Enkeltnummer koster kr 50,-. **Adresseendringer** sendes til Jostein Molde, på e-post: jostein.molde@historielag.org eller tlf.: 73 59 64 33. (Husk å ta med hvilken adresse det skal endres fra!)

Annonser og manus

Materialfrister i 2006/2007 for hefte 1: 15. jan., hefte 2: 15. april, hefte 3: 15. juli, hefte 4: 15. okt. For priser, ta kontakt med Jostein Molde, på tlf.: 73 59 64 33 eller e-post: jostein.molde@historielag.org.

Utgivelsestidspunkter

Medio mars, juni, september og desember.

Redaksjonen avsluttet

5. september.

Trykk, repro og montasje

Kristiansand trykkeri

Opplag: 3000

Forsidebilde:

Folkeliv på Grønland i Oslo.
Fotograf: Anne-Lise Reinsfelt, Norsk Folkemuseum.

«Vi vil ha loff!»

Dette var overskriften på en artikkel i KulturAdressa mandag 31. juli 2006. Jeg skulle selvsagt ha skrevet den på kurdisk, for det er *det* dette handler om – den mannlige sykepleieren Osman Kawkabishad fra Øst-Kurdistan har oversatt en av våre mest kjente barnebøker, Karius og Baktus, til kurdisk. Hvorfor? Fordi boken inneholder så mye bra humor at Kawkabishad synes at også kurdiske barn må få mulighet til å høre den! Det eneste som er forandret er ordene Jens, loff og sirup. Det er ord eller begreper som ikke finnes i Kurdistan, og som måtte oversettes til noe annet for å passe inn i deres kultur. Kawkabishad er politisk flyktning, og kan trolig aldri vende tilbake til landet sitt. Hans kone er tannlege, og sammen har de etablert et nytt liv i Norge. De er ikke alene.

Vi har valgt å lage et eget temanummer om nyinnvandring. Det vil si innvandring med vekt på de to siste generasjonene. For vi har alltid hatt innvandring. I perioder har dette avhjulpet et stort behov for arbeidskraft, på samme måte som vår arbeidskraft var viktig da nordmenn emigrerte til USA for å skape seg et nytt og bedre liv. Mange kommer også fordi den politiske situasjonen i deres eget hjemland er så farlig og ustabil at det er grunn til å frykte for sine egne liv.

Med seg har de sin egen lokalhistorie, samtidig som de integreres inn i vår. Og i likhet med de nærmest helnorske samfunnene som ble skapt i Amerika, hvor hele landsbyer og/eller bydeler snakket norsk, hvor det var norske kirker, skoler og samlingssteder, finnes det også i Norge bydeler hvor de ulike kulturrene forsøker å holde litt på sin egen kultur, sitt språk og omgangsform. Det er bare å lese Johan Bojers «Vår egen stamme», så ser man at dette er et vanlig fenomen for mennesker som forsøker å skape rot i et annet land. De trenger å ta med seg noe fra sin egen historie. Et annet eksempel er de spanske feriebyene med kolonier av nordmenn. Hvor vi leser norske aviser, handler norsk mat og skaper og opprettholder vår norske omgangskrets.

Norge er i høyeste grad i ferd med å bli et flerkulturelt samfunn. Det er viktig at vår historie avspeiler dette, og at vi i vårt møte med andre kulturer ser at vår utvandringshistorie er andre lands innvandringshistorie, og motsatt. Vi vil derfor i neste nummer følge opp med et nummer om norsk utvandringshistorie.

Osman Kawkabishad har flere planer for nye utgivelser. Han har lyst til å oversette *Folk og røvere i Kardemomme by*, filmen *Karius og Baktus* og CD-en med musikken til filmen. I Kurdistan har man en sterk muntlig eventyrtradisjon, og å oversette disse til norsk kan være en annen mulighet.

Kanskje kan vi gjennom barnas kultur, historier og sagn lettere nærme oss hverandres lokalhistorie?

Audhild Brødreskift

Innhold

Lokalhistorisk magasin

er medlemsbladet til Landslaget for lokalhistorie. Magasinet er også meldingsblad for Landslaget og for Norsk lokalhistorisk institutt, som gir økonomisk og redaksjonell støtte til magasinet.

Landslaget for lokalhistorie er hovedorganisasjonen for historielagsbevegelsen i Norge. Organisasjonens formål er å vekke interessen for og øke kunnskapene om lokalhistorie og kulturvern og slik arbeide for å gagne lokal og nasjonal kulturarv og kulturvekst i det hele.

Norsk lokalhistorisk institutt er en institusjon under Kulturdepartementet. Instituttet skal gi råd og rettleiding til aktører innenfor lokal og regional historie. Det skal drive egen forskning og stimulere til forskning, og skal fungere som nasjonalt dokumentasjonssentrum for lokalhistorie.

Landslaget for lokalhistorie (LLH)

Sekretariatet, Institutt for historie og klassiske fag, NTNU, 7491 Trondheim, Tlf.: 73 59 64 33. Faks: 73 59 64 41.
E-post: jostein.molde@historielag.org
Internett: www.historielag.org
Bankgiro (DnB): 7874.06.15083
Bankgiro (Sparebank1): 4200.86.73823
Generalsekretær: Jostein Molde

Medlemskap i LLH koster 600 kr. for lag med 1–199 medlemmer; 900 kr. for lag med 200–499 medl.; 1200 kr. for lag med 500–999 medl.; 1500 kr. for lag med 1000 og flere medlemmer. For lag og fylkesledd uten personlige medlemmer og lag med bare livsvarige medlemmer og æresmedlemmer: kr. 900.

Norsk lokalhistorisk institutt (NLI)

Observatoriegata 1b, 0254 Oslo
Postboks 8045 Dep., 0031 Oslo
Tlf.: 22 92 51 30
Faks: 22 92 51 31
E-post: nli@lokalhistorie.no
Internett: <http://www.lokalhistorie.no>

- 4 Multikulturell representasjon i byens hukommelse
- 8 Øst er øst og vest er vest
... men kan lokalhistorien være en møteplass?
- 11 Innvandring som tema i lokalhistorien
- 14 Innvandring i Oslo gjennom 100 år.
Et lokalhistorisk Internettprosjekt gjennomført av Deichmanske bibliotek
- 17 Nyinnvandring og lokalhistorie.
Fra landsens bondehandel til flerkulturell smeltedigel
- 20 Nye utfordringer på Sverresborg.
Presentasjon av to prosjekter om kulturmøter og konflikter
- 23 Borge og Torsnes Historielag.
Aktiv miljøskaper
- 24 Ballangen historielag.
Utflyttertreff 2006
- 26 Østfold historielag 80 år i 2006.
Inspirasjon og samordning
- 28 Historielagets nettsider
- 30 Sviktende rekruttering til frivillige organisasjoner
- 32 Bok og skrift
- 34 Minneord om Kjell Haarstad
- 35 Leserne har ordet

Multikulturell representasjon i byens hukommelse

AV ELLEN RØSJØ

Oslo byarkiv startet i 2004 opp prosjektet Oslos multikulturelle arkiver – det multikulturelle samfunn i arkivene. Målet med prosjektet er å sikre en flerkulturell innsamling og formidling i vår institusjon, så vår kollektive hukommelse blir rikere og mer flerstemmig.

Oslo byarkiv er Oslo bys egen arkivinstitusjon med 17 000 hyllemetre arkivmateriale. Vi kaller oss byens hukommelse. Oslo er Norges største innvandrersby med en tredel av landets

innvandrerbefolkning. Likevel har vi lite materiale som kan gjenspeile at Oslo er blitt et flerkulturelt samfunn. Det vi har, viser nokså ensidig myndighetenes møte med innvandrerbefolkningen, det være seg i form av mapper i etatsarkivet til Flyktning- og innvandreretaten og helse-, skole- eller sosialhjelpsmateriale. Vi kan fastslå at nye minoriteter er overrepresentert i samfunnsminnet som sosialklienter pga. utvalgsmetoder for kassasjon, og underrepresentert i

samfunnsminnet ellers¹. Denne delen av befolkningen finner det ikke naturlig å «sette spor» i form av å avlevere sine arkiver fra foreningsliv, menighetsliv etc. De er også lite representert i samfunnets maktposisjoner på et nivå der de automatisk setter spor.

Nordic Black Theatre spilte «Drama i arkivet» om Kristiania i 1905 i Oslo byarkiv på Arkivenes dag 2005. Deres arkiv er blant de som er avlevert til byarkivet.

Dette bildet blir skjevt. Vi bør si velkommen inn for å bli del av den felles hukommelsen, slik at dagens og framtidens befolkning – blant annet skolebarn og ungdom med flerkulturell bakgrunn som utgjør nesten 40% i Oslo – skal kunne finne noe som representerer *deres* identitet, noe *de* kan kjenne seg igjen i. Og selvsagt er det essensielt for majoritetsbefolkningen og forståelsen av samfunnet som helhet å få dette perspektivet inn. Derfor tok vi initiativ til innsamling av slike arkiver i Oslo byarkiv for litt over to år siden. Vi erkjenner at det er nødvendig å være aktør på dette feltet og har fått støtte fra ABM-utvikling, Norsk kulturråd og Fritt Ord.

Prosjektet skal sikre og gjøre tilgjengelig et visst antall av de sentrale arkivene til viktige innvandrergupper i Oslo by som representerer en god bredde av Oslos kulturelle mangfold.

Det har ikke vært samla inn slikt materiale av noen skala i Norge tidligere. Materialet er nå i ferd med å forsvinne, særlig fra den første tida på slutten av 1960-tallet og fra 70-tallet. Vi ønsker å få inn materiale som dekker et vidt spekter – det være seg organisasjonsarkiv, forretningsarkiv, arkiv for ulike trossamfunn eller personarkiv, men hovedfokus vil være på organisasjonsarkiv. Prosjektet skal dessuten ta opp 5–10 intervjuer med sentrale organisasjonsmennesker. Vi tenker å la prosjektet munne ut i en utstilling og et seminar våren 2007.

Vi har pr. i dag fått i hus tolv arkiver og samlinger. Ikke uventet var noen av de første som var positive til vårt initiativ organisasjoner med bakgrunn i utadvendt kulturvirksomhet: Nordic Black Theatre og Cosmopolite. Vi har også fått inn materiale fra Fremmedarbeiderforeningens første periode fra 1972 til 1976. MiRA-Senteret, som er et ressurscenter for innvandrere- og flyktningkvinner, har begynt å sende oss materiale. Primærmedisinsk Verksted, som særlig har jobbet med kvinner fra Somalia og Asia, har også bidratt. Den gambiske foreningen i Norge har avlevert sin korrespondanse,

Den gambiske foreningen i Norge har avlevert sin korrespondanse, referater og fotografier til Oslo byarkiv. Her arrangerer de fotballkamp på Marienlyst.

Bakgrunn

Fra slutten av 1960-åra begynte det å komme folk fra ikke-vestlige land, bl.a. Tyrkia, Pakistan og India, til Norge. Det var arbeidet som trakk. For Norge, som resten av Vest-Europa, hadde mangel på arbeidskraft. De gikk inn i det nordmenn så på som dårlig betalte jobber. Mange industribedrifter henta arbeidskraft direkte i utlandet. Men i 1975 innførte myndighetene innvandringsstopp. Seinere var det gjennom familiegienforening og som flyktninger og asylsøkere innvandrerne kom. Av ikke-vestlige førstegenerasjonsinnvandrere som bodde i Norge i 2004, har en av to kommet som flyktning. Som en konsekvens av denne utviklingen er vårt samfunn forlenget preget av større kulturelt mangfold.

Oslo er den største innvandrerbym i Norge. I 1970 var 2,6% av befolkningen i Oslo utenlandske statsborgere. I 1998 var andelen 9,3%. Sammensetningen av utenlandspopulasjonen har endra seg. I 1970 var 78% fra Europa, i 1979 var andelen 55%. Fra Asia kom 5% i 1970, mens folk fra Asia utgjorde 27% i 1979. Statistikken har siden fått nye betegnelser, og førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre utgjør nå 21,2% av folketallet i Oslo. Av disse har 80% ikke-vestlig bakgrunn. Om lag en tredel av landets innvandrerbefolkning bor i Oslo. Halvparten (48%) av alle ikke-vestlige innvandrere bor i Oslo og Akershus, og Oslo alene har 37 %.

Se for øvrig omtale av prosjektet i *Tobias* 1 og 2 i 2004, 1–2/2005 og på vårt nettsted: http://www.byarkivet.oslo.kommune.no/multikulturelle_arkiver/article54911-17396.html.

Eksempler på materiale som er blitt avlevert til Oslo byarkiv. Fra venstre: Første side av flyveblad om demonstrasjon 5. oktober 1976 fra Fremmedarbeiderforeningen. De neste bildene viser MiRA-senterets temahefte om utdanning og arbeid og deres skolekampanjebrosjyre. MiRA-Senteret er et ressurscenter for innvandrere og flyktningkvinner.

referater og fotografier. Vi har også fått inn et par samlinger av avisklipp og annen dokumentasjon av innvandrere. De siste bidragene vi har fått, kommer fra Pakistan Norwegian Welfare Organisation, den eldste organisasjonen for pakistanere i Norge. Organisasjonen ble etablert i 1971, og har som formål å arbeide for å sikre legale, sosio-økonomiske og religiøse rettigheter og gi praktisk hjelp til å løse problemer. Vi har også mottatt materiale fra Pakistan Workers Welfare Union, Norway (1973–1980), som hadde som mål å hjelpe og veilede pakistanere i Norge, å formidle informasjon om lovverket, rettigheter og plikter og å drive informasjon til og fra innvandrere i Norge. Bazme Ahbabe Pakistan Norway er også avlevert og en samling med utgivelser fra Publications Pakistan United Society Norway. Vi er også lovet et bokhandel- og kioskkarkiv. Andre organisasjoner som foreløpig har sagt seg villig til å avlevere arkiver, er African Youth, Radio Latin America, Utrop, Den Nederlandske klubben, Idretts- og kulturorganisasjonen Andes, Du Store Verden, SolBrasil, Ressurscenter for Pakistanske barn, Tyrkisk Samlar, Damini House of Culture og Indian Welfare Society.

Flere andre organisasjoner har vist in-

teresse. Men det tar tid å få materiale inn. Kontakt må pleies over tid. Ansvarlige kan ha vanskelig for å sette av tid til oss og ikke minst til å gå gjennom arkivet før avlevering, noe de fleste selvsagt ønsker. En innsamling på dette feltet møter de fleste utfordringer man møter i arbeidet med privatarkiv. Det holder ikke å få ut informasjon om vår institusjon og våre ønsker med prosjektet. Enkelte innvandrere og deres organisasjoner vil se på en offentlig arkivinstitusjon med mistro ut fra erfaringer fra eget hjemland og i møter med norske myndigheter. Dette er en ny virkelighet å forholde seg til for oss. Vi er derfor avhengig av å skaffe oss enkelte døråpnere som kan gi oss innpass og tillit i miljøene. Rådet for innvandrersamlinger² er en viktig samarbeidspartner her. Vi prøver å bygge opp et tillitsforhold og forståelse for at de sjøl kan sette begrensninger på hva som blir tilgjengelig for offentligheten i samtida og sjøl kan være med på å avgjøre adgangssøknader.

Vi er spent på hva slags materiale vi får inn i fortsettelsen.

Byarkivet ønsker at et multikulturelt perspektiv skal prege virksomheten vår videre framover og ikke stoppe opp når prosjektet tar slutt. Vi ønsker å skape en bevissthet i innvandrerbefolkningen om

at den har rett til en plass i våre samlinger og en demokratisk rettighet til å være brukere av vår institusjon. Dessuten kan arkivene virke identitetsskapende for f.eks. skoleelever og bygge bro mellom fortid og nåtid. For barna kan vi vise at Oslo har vært en innvandrersby i lang tid. Det foregikk en stor innvandring i forbindelse med industrialisering og hamskifte. Oslos befolkning ble mer enn sjudoblet mellom 1855 og 1900. Det voldsomme suget etter arbeidskraft til industri, handel, bygg og anlegg ga en strøm til byen av folk fra landsbygda, også svenske arbeidere. Av ca. 230 000 innbyggere i 1900 var 6% født i Sverige og i alt nesten 8% av befolkningen født i utlandet. De arkivene vi nå samler inn, kan si noe om enkelte gruppers aktiviteter, innsats, sjølførståelse, behov og problemer. Etterkommere og andre får overbrakt perspektiver de ikke kjenner om sine forfedre, og samfunnet kan øke forståelsen for hvordan Oslo og Norge er blitt som det er.

Noter

¹ Vi har fått tillatelse til en ny praksis i Oslo i kassasjon av sosialklientmapper, der hele årganger med mapper bevares i stedet for utvalgte fødselsdatoer. Hver 10. årgang bevares i stedet for de født den 1., 11. og 21. i måneden.

Skoleelever lærer innvandringshistorie

I fjor høst og i vår hadde Oslo byarkiv ungdomsskoleelever på besøk som deltok i skoleprosjektet «Norsk i 100». Ved besøk på Oslo byarkiv og Internasjonalt Kultursenter og Museum lærte elevene om byens innvandringshistorie. I Oslo byarkiv prøvde de seg som historiedetektiver: Gjennom studier av kilder forsøkte de å rekonstruere den spennende historien om Robert Levin. Prosjektet videreføres nå som «Robert Levin f.eks.»

Pianisten Robert Levin og hans familie bosatte seg på Grünerløkka, som så mange andre innvandrede jøder. Via kilder i byarkivet får elevene gå bakover i historien til den første jødiske innvandringen til Kristiania rundt 1880, og framover i tid til tiåra etter 1945. Et sentralt tema har vært å se nærmere på hva jødene ble utsatt for under 2. verdenskrig.

Prosjektet har vært et tilbud til alle Oslos ungdomsskoler via Den kulturelle skolesekken, og prosjek-

Oslo byarkivs Anette Walmann orienterer 8.trinn fra Linderud skole om kilder.

tet må betegnes som en suksess. Gjennom prosjektet har foreløpig rundt 420 ungdommer fått kjennskap til Oslo byarkiv, til hva et arkiv kan

inneholde og hva det kan brukes til. En Internett-versjon av Levin-prosjektet vil bli presentert og lagt ut høsten 2006.

Mange innvandrere og flyktninger er automatisk tildelt «fødselsdatoen» den 1.1.

² Tidlig på 1980-tallet fantes fem innvandrereforeninger. Nå er litt over 350 organisasjoner registrert av Rådet for innvandrereorganisasjoner. Rundt 300 har en konkret adresse. Bare 12 foreninger har en adresse utenfor Oslo.

Ellen Røsjø er utdannet historiker og fungerende byarkivar ved Byarkivet i Oslo.

Skanning av kirkebøker

Vi meldte i magasinet nr. 4-2005 at skanningen av norske kirkebøker, som blir gjort av Riksarkivet, ville være fullført innen utgangen av 2008. I *Arkivmagasinet* nr. 1-2006 kan vi lese at prosjektet kan være avsluttet allerede høsten 2007. De skannede sidene blir lagt ut på Internett fortløpende, på adressen

www.arkivverket.no/URN:kb_read. Så langt er i overkant av 1 million sider (av 1,8 mill.) skannet. Snittet ligger på 30 kirkebøker hver arbeidsdag (ca. 10.000 sider).

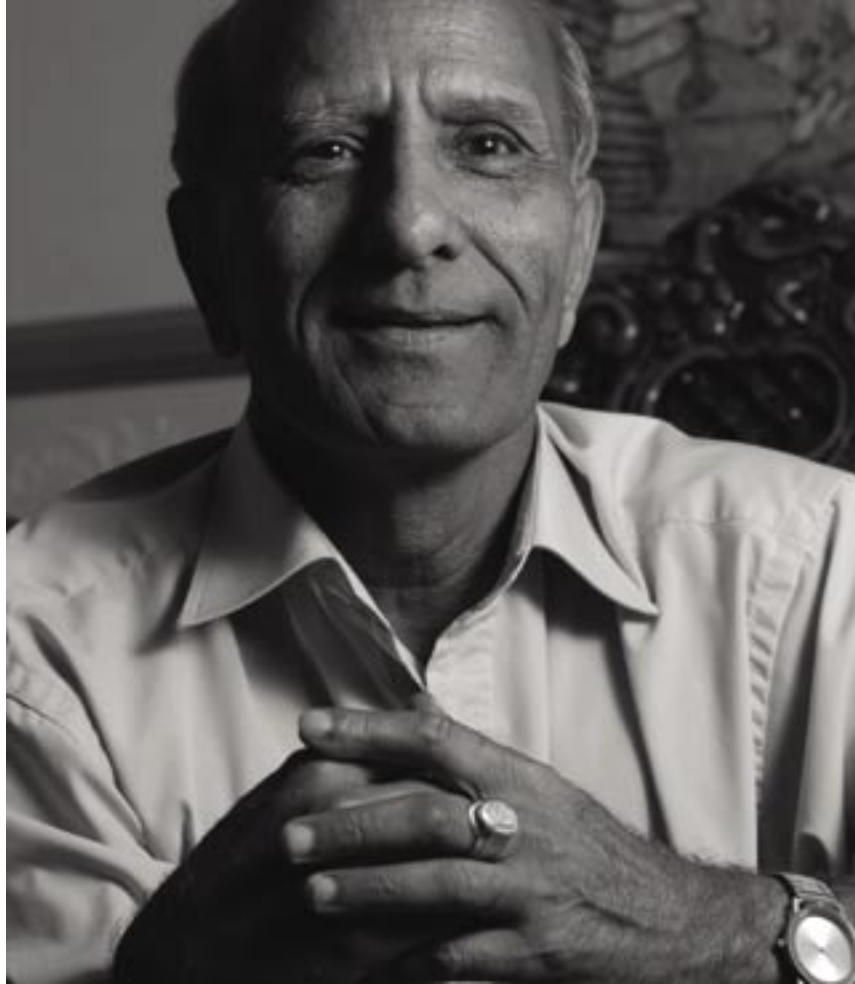
Heimen 3-2006

Det nyeste heftet av Heimen er nettopp kommet. Følgende artikler er med der: *En lokalhistorisk refleksjon: Om behandlingen av samer og kvinneliv i lokalhistorisk litteratur i Nord-Troms*, av Gørill Nilsen; *Lokalhistorie, historiebruk og historiedidaktikk*, av Jan Bjarne Bøe; *Ære – til gagn eller skade?*, av Hans Eyvind Næss. Foruten minneordet om Kjell Haarstad, som også er tatt inn her i magasinet, er det 10 bokmeldinger. Vi

nevner særlig en omtale av programmet *Busetnadssøge*, som er et program særlig innrettet mot bygdebokforfattere.

Kommunal driftsstøtte til Ådnatun Museum

Bergen kommune har gitt Stiftinga Ådnatun Museum kr. 100 000 i driftsstøtte for 2006. Museet er 35 år gammelt og eies av Arna Sogelag, som for øvrig fyller 75 år i 2006. Denne støtten har sogelaget ventet lenge på, og de har mange uløste oppgaver å ta fatt på. Det ser ut til at støtten kan bli en fast ordning, og den kan utløse fylkesmidler. Museet har gått med underskudd i mange år, og dette har sogelaget måttet dekke. I år er budsjettet i balanse, og det er visst første gang.

Det er ingen nordmann som i sterkere grad enn lørenskogingen Aslam Ahsan har vært innvandreneres representant gjennom den siste generasjonen. For mange av oss er han nærmest blitt personifiseringen av den nye innvandringsbølgen etter krigen. Selv er han imidlertid rask til å presisere at det er pakistansk innvandrer han er, og at innvandrene ikke er en enhetlig hop, men representerer et stort og rikt mangfold.

Aslam Ahsan er født i 1942 i Punjab i Pakistan, men har bodd i Norge i mer enn 30 år. I over 20 av dem har han vært en profilert deltaker i samfunnsdebatten både på nasjonalt og lokalt plan. For noen år siden forsøkte han å få norskpakistanere med på å skrive lokalhistorie om seg selv, sin bakgrunn og sitt nye hjem. Han utarbeidet en spørreliste, som kan minne om tilsvarende lister som brukes av andre norske lokalhistorikere. Det gikk ikke så bra. Hva var årsaken?

Den grenseløse lokalhistorien

Lokalhistorie er internasjonal og allmenmenneskelig. Den krysser grenser. Den er grunnleggende. Folk interesserer seg for sine røtter og for sitt hjemsted

enten de bor på Hamar eller i Calcutta, kommer fra Hadeland eller Calabria.

Dette har vi hørt både mange ganger og på mange måter. Lokalhistorikerne bør være klar over «hvor internasjonal deres vitenskap i virkeligheten er», uttalte professor Edvard Bull i 1972, «den såkalte 'rikshistorie' er jo i virkeligheten langt mer provinsiell. Det er meget vanskelig å få utlendinger til å interessere seg for forhandlingene på Eidsvoll i 1814 eller for statsminister Konows avgang i 1912. Men en undersøkelse av hvordan dognadsinstitusjonen fungerte i en norsk grend, vil ha umiddelbar interesse for eksempel i Øst-Afrika.»

En annen lokalhistoriker, professor Kåre Lunden, skrev i 1994 at «dersom eit menneske er i det heile teke, dersom det har ein identitet som skil det frå an-

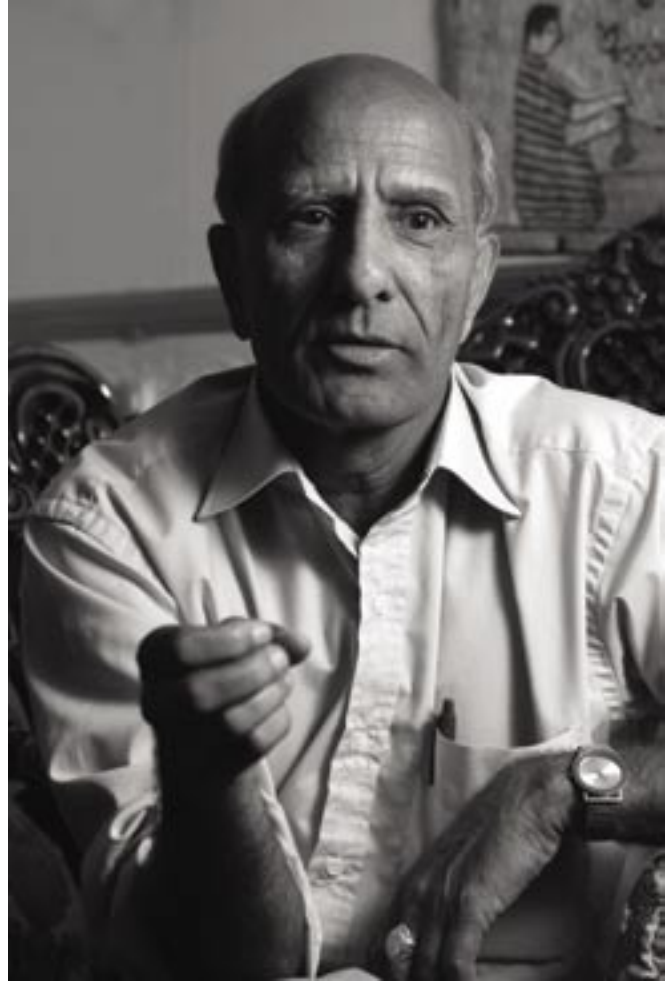
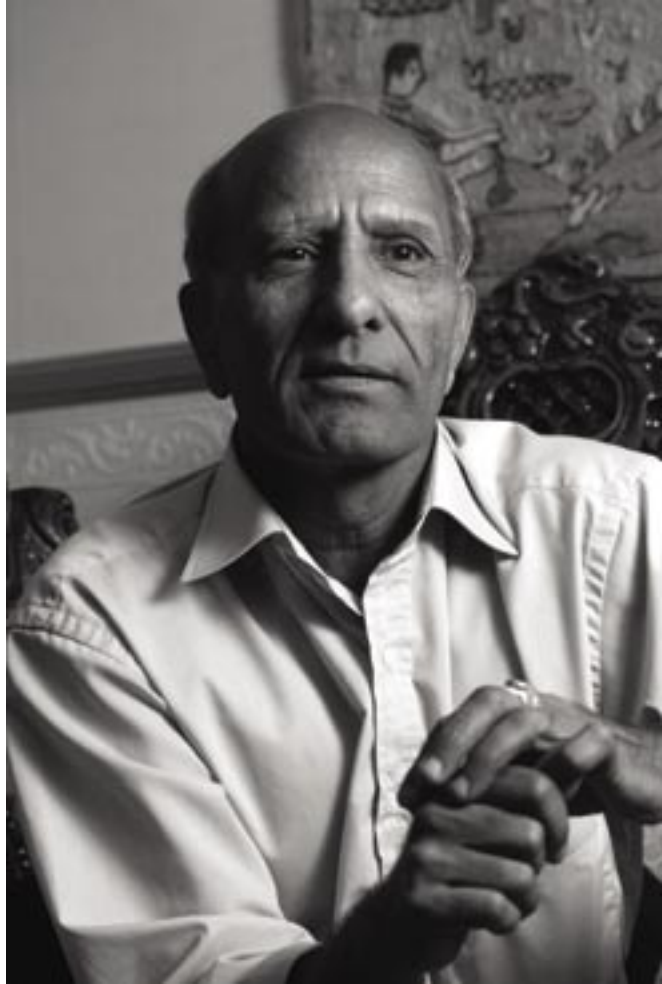
dre, så er det 'hjemmefra', geografisk, språkleg, allment kulturelt. Rett nok kan det vel ha to – eller fleire – heimar, i Pakistan og i Noreg, i Sunnfjord og Oslo. Men i så fall kjem dette til syne i at det kjenner seg knytt til og er interessert i begge. Lokalhistoria er uttrykket, innanfor historiegranskinga og historieskrivinga, for at mennesket både er og bør være hjemmefra.»

En spørreliste til besvær

Å ha to hjem eller tilhørighet i to kulturer og to samfunn, kan høres ut som en stor ressurs. Tenk bare på mange norskamerikanere, som stolt forener sitt norske opphav med sin amerikanske identitet. Røttene blir en ressurs i møte med et nytt samfunn. Og fortellingene om det norske veves sammen med det amerikanske på

Øst er øst og ... men kan lokalhistorien

LOKALHISTORISK MAGASIN INTERVJUER ASLAM AHSAN.

vest er vest være en møteplass?

FOTOGRAF: ANDRÉ CLEMETSEN.

en tilsynelatende harmonisk måte. Slik kan lokalhistorie, forstått som historien om to hjem og båndene mellom dem, fremme integrasjon. Men hva skjer hvis vi setter inn Pakistan og Norge i dette bildet i stedet for Norge og USA? Da får vi en mer aktuell problemstilling, men også en langt mer problematisk situasjon – kan Aslam Ahsan fortelle:

«For noen år siden forsøkte jeg å lage et spørreskjema for pakistanske innvandrere av min egen generasjon. Skjemaet inneholdt for eksempel spørsmål om hvor du kom fra i Pakistan, hva landsbyen het, hvem din far og farfar var osv. Videre var det spørsmål om avreisen til Norge, hvorfor du reiste, når og hvordan du kom til landet, hva du gjorde i Norge og andre sånne spørsmål.» Aslams målsetting var å lage en slektshistorie eller

lokalhistorie, nærmest over samme lest som norske gards- og slektshistorier: «Jeg hadde lest om dette et sted, husker ikke hvor, og blitt inspirert av det.»

Men slik skulle det ikke gå: «Nærmest umiddelbart møtte jeg veggen», forteller Aslam. Riktignok var mange villige til å gi rent formelle opplysninger, som navnet på landsbyen en kom fra, kanskje også navnet på far og farfar. Så sa det imidlertid stopp. Spørrelista møtte massiv motstand i miljøet når det kom opplysninger som berørte sosial og økonomisk bakgrunn, motivene for flytting og hvilke krefter som hadde drevet fram migrasjonen. Hva var det som gikk galt?

Fattigdom og kastesystem

«Jeg tror at det først og fremst var to grunner til at det gikk galt. Den ene

dreide seg rett og slett om fattigdom. De aller fleste som kom hit fra Pakistan i 1960- og 70-åra er folk som har levd under meget, meget fattige kår. Jeg kjenner ikke ett eneste menneske som egentlig har hatt det romslig. Folk solgte dyra – oxen, bøffelen, kua, sauene eller eslene – og de solgte jorda, for å kunne komme seg hit. Selv er jeg høvdingsønn fra et jungelsamfunn, jeg hadde det litt romsligere, alt er relativt. Men heller ikke jeg visste om vi hadde mat hjemme til to måltider. Mat på morgentimen var ingen garanti for mat på kvelden. Dette sitter dypt i meg fortsatt, i kropp og sjel. Jeg spiser bare to ganger om dag. Om morgenen spiser jeg slik jeg gjorde i barndommen, det vil si mye. Det er mange som spør: Hvorfor spiser du så mye? Og jeg svarer: Jeg vet ikke, jeg bare må gjøre det. Det sitter i meg. Jeg er ikke stolt over det. Og jeg har heller ikke møtt noen annen pakistaner som er stolt over denne fattigdommen.»

«Jeg skjønner at fattigdom kan representere skam, men på den annen side er vel ikke denne situasjonen veldig forskjellig fra den mange norskamerikanere befant seg i på 1800-tallet? Også

de emigrerte på grunn av fattigdom, det har imidlertid ikke hindret dem fra å fortelle sin historie eller organisere seg i historielag. Men du nevnte at det var en annen grunn?»

«Ja, det er en annen grunn, som stikker enda dypere, nemlig kastesystemet.» Tidligere var Pakistan en integrert del av den indiske kulturen, og som en del av denne kulturen har landet hatt et fullt utbygd kastesystem, kan Aslam Ahsan, fortelle. Ordet kaste er blitt misbrukt og misforstått, og det er blitt brukt til å betegne forskjellige ting. Mest grunnleggende er ordet brukt til å betegne de fire samfunnsklassene som er forbundet med hinduistisk mytologi, presteklassen, krigerklassen, handelsklassen og tjenerklassen. I denne betydningen er kaste ensbetydende med systematisk diskriminering:

«Kastesystemet nedgraderer mennesker. Mange pakistanere i Norge har lavkastebakgrunn. De kommer for eksempel fra håndverkerfamilier. Dermed vil de aldri snakke om hvem de er. En snekker vil neppe erkjenne at jeg er snekker. En sønn av en snekker, en barberer, en kurvmaker eller skomaker er ikke stolt over å forklare sin bakgrunn for sine barn. Dette er faktisk et kjempestort problem. For disse holdningene lever selvsagt videre selv om vi har flyttet til Norge. Og selv om du skulle avansere til å bli høyesterettsdommer eller overlege, så kan du aldri være ærlig overfor din fortid – hvis du er sønn av en barberer. Kasten bærer du med deg til graven...»

Flytting er flukt, men også ny begynnelse

Et annet problem i forhold til et lokalhistorisk dokumentasjonsprosjekt ligger i forlengelsen av dette, argumenterer Aslam: «En historie skal være sannhet. Den skal ikke være oppdiktet. Men kastesystemet skaper grunnlag for flukt, fortielse og løgn.» Flytting, og særlig flytting til storbyene, har lenge vært en utbredt strategi for å slippe unna lavkastestatus: «Flytting innebærer anonymisering. I byen kan du velge den kasten du ønsker», sier han med et smil, «ingen kjenner deg der likevel, slik de gjør i landsbyen.» Men – innrømmer han straks – så enkelt

er det ikke når det kommer til stykket: «Om jeg har foran meg en liste på 500 navn, kan jeg nokså enkelt plukke ut de som er av lavkaste – kanskje med noen få tekniske data i tillegg. Og det samme kan jeg hvis jeg sitter i en forsamling, bare ved å se på ansiktene, studere hodeformen, holdningen og kroppsspråket. Folk med lavkastebakgrunn har lite sikkerhet i kroppen. Et langt livs nedvurdering har gjort dem slik.»

Den sympatiske forestillingen om ett hjem i Norge og ett i Pakistan, som vi innledet med, er det dessverre vanskelig å finne konkrete belegg for. Den er marginal – i alle fall blant første generasjons innvandrere, hevder Aslam Ahsan. Og ifølge ham er det forholdet til de pakistanske røttene som er mest problematisk. Den norske historien er det enklere å få folk til å berette om: «Mange vil gjerne fortelle den norske historien, historien om hvor mange palasser jeg har, hvor mange biler jeg har, hvor godt jeg har gjort det siden jeg kom til Norge. Det er en stor kontrast mellom lukketheten i fortiden i Pakistan og den tilsynelatende åpenheten i forhold til tiden i Norge.» Det er flere førstegenerasjons innvandrere fra Pakistan som føler seg mye mer hjemme i Norge enn i Pakistan, og disse er langt flere enn de som har utviklet en harmonisk dobbel identitet. Men enda flere, konstaterer Aslam Ahsan, har ikke hjemfølelse i noen av samfunnene.

«For noen år siden satt for eksempel en mann her hos meg. Han hadde nettopp vært i Pakistan, i sin egen landsby og kom skuffet tilbake. Alle spurte: Hvem er denne mannen? Ingen forbandt noe med ham. Den samme mannen vet heller ikke hva slags samfunn han lever i her i Norge. Han er ikke hjemme i Norge. Og det er dessverre mange som ham. Da de kom på 60- og 70-tallet hadde de arbeid. De var veldig arbeidssomme folk som kunne ha både to og tre jobber. I dag er det annerledes. De har ikke arbeid. Hele verden er blitt Grønland. Mange vet ikke veien til Majorstua en gang. Tragisk nok er det barna dette ofte går hardest utover. De mister kontakten med sin bakgrunn, sine røtter. Mangelen på kontakt med sine og eller foreldrenes røtter kan være et stort og svart hull i deres identitet.»

Selv om erfaringene med spørrelista var negative og selv om ambisjonene om å utgi en bred norsk-pakistansk lokalhistorie måtte legges på hylla, har ikke Aslam Ahsan helt oppgitt sin idé. For tida arbeider han med et selvbiografisk bokprosjekt, der fortellingen om røttene og oppveksten i Pakistan vil utgjøre den sentrale delen av framstillingen. Boka vil sannsynligvis komme ut på Pax forlag denne høsten.

Studentstipend til lokalhistorisk forskning

NLI etablerte i 2004 en studentstipendordning for lokalhistorisk forskning. Stipendiet er på 15 000 kroner og kan tildeles studenter som arbeider med mastergradsoppgave eller tilsvarende innen historie, kultur- eller samfunnsfag.

Stipendiet har som mål å øke interessen for lokalhistorien som fagfelt og stimulere til mer lokalhistorisk forskning. Søknadskriteriene presiserer at den lokalhistoriske relevansen kan være av forskjellig art og gjelde både historioграфiske, metodisk-teoretiske og empiriske aspekter ved prosjektet. Arbeidet må dessuten være nyskapende innen ett eller flere av disse områdene. Søkeren må lage en prosjektskisse og for øvrig dokumentere faglig dyktighet, eventuelt gjennom tidligere arbeider, karakterer eller uttalelser fra veiledere osv.

Ved avsluttet eksamen må stipendiaten skrive en artikkel som oppsummerer oppgaven. Denne artikkelen kan vurderes for et egnet vitenskapelig tidsskrift (fortrinnsvis *Heimen*) eller utgis som egen publikasjon fra NLI og/eller på NLI's nettsted. Hvis det vitenskapelige arbeidet holder et høyt nok nivå, kan NLI også vurdere å utgi det. Etter spesiell søknad kan instituttet tilby stipendiaten arbeidsplass, med PC og fri adgang til vårt bibliotek. Vi kan også bidra med kommentarer og råd til manus.

Søknadsfristen er 15. oktober 2006. Nærmere opplysninger om stipendiet og søknadskriteriene kan fås på NLI's nettsted: <http://www.lokalhistorie.no/aktuelt/stipend.html>.

Fotograf: Anne-Lise Reinsfelt, Norsk Folkemuseum.

Innvandring som tema i lokalhistoria

AV HALLVARD TJELMELAND

Norsk lokalhistorie har gått gjennom mange fasar. Når det gjeld det grunnleggjande perspektivet, kan ein kanskje seia at det kom eit skifte ved inngangen til 1970-talet. Lokalhistoria vart ikkje lenger på same måten som tidlegare sett som lokale variasjonar over historia til den norske nasjonen, der heimkjensle og nasjonal identitet fall saman. Den lokalhistoriske rørsla var frå starten djupt forankra i det nasjonaldemokratiske prosjektet, som nasjonsbyggjande kitt. Slik Ola Svein Stugu har argumentert for, kom det ei vending på

1970-talet: Lokalhistoria vart nå viktig i seg sjølv, fordi den lokale og regionale identiteten vart ein primæridentitet for mange, noko som kan målast direkte i meningsmålingar på europeisk nivå. Ei meningsmåling i 1990 viste at 70 prosent av innbyggjarane i Norge hadde ein primær lokal identitet, mens det vesteuropeiske gjennomsnittet var 44 prosent. Motsvarande oppga berre 14 prosent av nordmennene at dei hadde ein nasjonal primæridentitet, berre halvparten av det vesteuropeiske gjennomsnittet. Dette kan kanskje synast overraskande for dei

som har trudd at Norge skilte seg ut i ein europeisk samanheng med særleg sterk nasjonal identitet.

På slutten av 1970-talet var det også ein diskusjon i det lokalhistoriske tidskriftet *Heimen* om det ideologiske grunnlaget for lokalhistoria. Utgangspunktet var spørsmålet om i kor stor grad lokalhistorikaren skulle identifisera seg med det samfunnet han eller ho skreiv om. Nokre meinte at lokalhistoria måtte skrivast på «lokalsamfunnets egne premiss», mens andre insisterte på at også lokalhistoria måtte ha ein kritisk funk-

Fotograf: Anne-Lise Reinsfelt, Norsk Folkemuseum.

sjon, ikkje «overraske folk med det dei ventar seg», som Ståle Dyrvik formulerer det. Noko av problemet med å ha som utgangspunkt at «lokalhistoria skal skrivast på lokalsamfunnets eigne premiss», er at eit slikt utgangspunkt føreset at det kan identifiserast ei fellesinteresse, noko som igjen føreset homogene og konfliktfrie samfunn. Denne føresetnaden har alltid vore problematisk, men er blitt meir synleg den siste generasjonen ved at stadig fleire lokalsamfunn har opplevd folkerørsler inn og ut av sine samfunn med bakgrunn i andre samfunn, særleg når det har vore tale om nye innbyggjarar med bakgrunn frå andre land og framande kulturar. Er desse impulsane så sterke at vi snart kan snakka om ein tredje fase i lokalhistoria, der kulturelt mangfald og kulturelle spenningar i lokalsamfunnet kjem i fokus?

Mykje tyder på det. Ein slik tendens til å ta fleirkulturalitet på alvor var tydeleg alt ved inngangen til 1980-talet, i Nord-Norge der den samiske revitaliseringsbølga var i frammarsj og ein ny generasjon av samfunnsforskarar ved Universitetet i Tromsø hadde byrja

å grava fram skjulte sider ved denne regionen, merka av dei tre stammars møte. Milepelar i denne samanhengen var bygdebøkene for Balsfjord (1981, skrive av historikaren Anders Ole Hauglid) og Kvæfjord (1985, skrive av sosialantropologen Ivar Bjørklund). I dag er det ikkje mogleg å skriva by- eller bygdehistorie i Nord-Norge som ikkje på ein eller annan måte famnar også det samiske, og etter kvart også det kvenske, innslaget i dei store delar av landsdelen der dette er aktuelt. Men korleis står det til med den fleirkulturaliteten som blir skapt ved nyare innvandring; har lokalhistorikarane makta å gripa dette? I dei byhistoriske verka som har kome sidan 1990-talet og som strekkar seg heilt opp mot vår eiga tid, er denne dimensjonen stort sett ivareteke. Eg har dårlegare oversikt over kva som er gjort i vanlege bygdebøker og årbøker, men inntrykket er at det i liten grad er blitt eit tema fram til nå. Det er både gode og mindre gode grunnar til at dette er eit felt som lokalhistorikarane i liten grad har gripe fatt i. Resten av denne artikkelen vil vera ein argumentasjon for at fleirkulturalitet,

også den som har kome i form av innvandring, bør få ein meir sentral plass i norsk lokalhistorie.

Eit argument mot at innvandring skulle vera eit viktig tema for lokalhistorikarane, gjeld sjølve omfanget. Ved inngangen til etterkrigstida utgjorde utlendingane, dei med utanlandsk statsborgarskap, berre ein halv prosent av befolkninga. Ennå så seint som i 1970 utgjorde ikkje utlendingane meir enn 1,3 prosent. Dersom vi tar utgangspunkt i dei som er fødd i utlandet, er tala noko høgare (1,6 og 2,0 prosent), men framleis ruvar det lite. Dette momentet, at innvandringa hadde lite omfang, må likevel modifierast – av to grunnar: For det første stemmer ikkje biletet av Norge som eit land med liten innvandring heilt. Når innslaget var så lite ved inngangen til etterkrigstida, er det ein følgje av at mellomkrigstidas massearbeidsløye og restriktive innvandringspolitikk gjorde at innvandringa stoppa opp for eit par tiår. Men går vi til tida *før* første verds-krig, viser det seg at innvandringa låg på eit høgt nivå i europeisk samanheng. Ved hundreårsskiftet utgjorde utlendingane 2,9 prosent av befolkninga i Norge, noko som var godt over det europeiske gjennomsnittet. Dette var jo litt av eit paradoks i lys av at landet også låg på topp i utvandring. Det var særleg den store innvandringa av svenskar som gjorde utslag i statistikken, men det var også stor innvandring av finnlendarar, først og fremst til det nordlege Nord-Norge. Det er då to grunnar til at denne tidlege fasen i moderne norsk innvandringshistorie burde vera viktig for lokalhistorikarar: For det første handlar det om å gjera historia samfunnsrelevant, og når innvandring står sentralt i dagens samfunnsdebatt, er det eit poeng i seg sjølv å gi ein historisk bakgrunn, bearbeida erfaringar med tidlegare innvandring. For det andre er det slik at innvandringa ikkje har lagt seg som ei tynn hinne over landet. Allment har det vore eit vesentleg større innslag av innvandrarar i byane enn på landsbygda, og ei byhistorie som ikkje drøftar betydninga av innvandring, er ikkje fullstendig. Men også på landsbygda kan det vera eit så stort innslag av innvandrarar at det pregar kulturen i dei aktuelle lo-

kalsamfunna, slik som i mange bygdelag i Nord-Troms og Finnmark som har eit stort innslag av kvenar. Skogfinnane på Austlandet og bygdesamfunn i Østfold med stor svensk innvandring kan vera andre døme.

Særleg er det på høg tid at lokalhistorikarane tar inn over seg dei store endringane i innvandringsmønsteret som har funne stad dei siste 30 åra. Frå byrjinga av 1970-talet kom det ei forskyving i samansetninga av innvandringsbefolkninga. Mens innvandringsprosenten i 1970, stod dei for 15 prosent i 1975, det året loven om midlertidig innvandringsstopp vart sett i verk. Innvandringsstoppen – i Norge som i andre vestlege land – må nettopp sjåast i lys av at denne plutslege auken i talet på innvandringsfrå den tredje verda skapte ein slags panikk, sjølv om innvandringa var låg i høve til situasjonen i dag. Paradoksal nok er det først ved innvandringsstoppen at innvandringa verkeleg skaut fart. I dag utgjer utlendingane 6,1 prosent av befolkninga (2003), og nå har ein av tre bakgrunn frå den tredje verda. Dersom vi tar med heile den gruppa som av Statistisk Sentralbyrå blir definert som «innvandringsbefolkning», alle som har to foreldre som er fødd i utlandet, utgjer innvandringsbefolkninga 7,3 prosent – på nivå med gjennomsnittet for Europa elles.

Norge har altså for alvor blitt eit innvandringsland. Bak desse endringane ligg to forhold: At det vart ført ein liberal familiegjenforeningspolitikk og den store auken i talet på flyktningar og asylsøkarar, særleg frå siste halvdel av 1980-talet. Sjølv det auka omfanget og måten mottaket av flyktningane vart organisert på, gjorde at langt større delar av landet fekk del i denne store globale folkevandringa. Det har i stor grad kome ei regional utjamning i innvandringsmønsteret, etter at innvandringa tidlegare for det meste var konsentrert til det sentrale austlandsområdet. Gjennom flyktningemottak, organisert på kommunalt nivå over heile landet, gjennom at personar med ikkje-vestleg bakgrunn fylte porer i arbeidsmarknaden som skreik etter arbeidskraft, slik som i fiskeindustrien i Finnmark, i helsesektoren eller i ute-

livsbransjen i byane over heile landet, vart det norske samfunnet meir kulturelt samansett. Norske haldningar til framand og eigen kultur vart ufordra. Dette skapte frå slutten av 1980-talet også nye spenningar i politikken, både på lokalt og nasjonalt nivå.

Dette gir heilt nye, og spennande, utfordringar for lokalhistoria. Om ikkje talet på innvandringsruvar, kan innvandringsbefolkninga sine erfaringar i møtet med lokalsamfunnet gi nye dimensjonar til lokalhistoria. Her handlar det om kultur møte, noko som i historiefagleg forstand er interessant av to grunnar: Det gir eit høve til å løfta fram kulturnivået i den historiske analysen, noko som fell inn i ein generell tendens innanfor samfunnsstudiar. Og innvandringa kan gi eit inntak til analyse av karakteren til den lokale kulturen, ein slags lakmustest på evna den har til fornying og tilpassing til nye sosiale og kulturelle realitetar, i høve til toleransenivå og integrasjonsevne. Dette inneber ikkje at lokalhistorikaren berre skal vera på leit etter kvardagsrasisme eller avvising. Det er viktig å halda fast på at slike kultur møte også handlar om relasjonar, der det rett nok er slik at mottakarsamfunnet har eit overtak og at det er makt involvert, men at det også handlar om innvandringsgruppene sin vilje og evne til å finna den høvelege balansen mellom å halda fast på eigen kultur og identitet på den eine sida, og å tilpassa seg rimelege krav og forventningar frå mottakarsamfunnet på den andre. Det er sjølvsagt krevjande reint metodisk og kjeldemessig å gjera eit skikkeleg arbeid på dette feltet. Det krevst nok eit minimum av lesing på litteratur om kultur møte og fleirkulturalitet, noko det ikkje er mangel på ettersom samfunnsvitenskaplege studiar av innvandringskultur har vore ein vekstbransje å rekna dei siste 20–30 åra. Det er også ei stor hjelp for historikarar som vil ta innvandringa på alvor, at det nå ligg føre eit trebindsverk om norsk innvandringshistorie. Dette gir den konteksten som trengs, men det gjer ikkje lokalhistoriske granskningar overflødige. Tvert om er noko av tanken ved dette verket at det skal oppmuntra til lokale studiar, for å få fram fleire stemmer og større spennvidde i innvandringshis-

torie. Lokal innvandringshistorie kan såleis kasta lys over nasjonale problemstillingar om fleirkulturalitet i Norge. Skal lokale granskningar gi ny innsikt, føreset det at ein dukkar under avisoppslags og statistikkens nivå; lokalhistorikaren må få innvandringsbefolkninga i tale, anten direkte gjennom intervju eller gjennom kjelder skapt av dei sjølv.

Det handlar om å bryta med biletet av lokale samfunn som kulturelt og sosialt homogene, å visa både konfliktlinjer og fellesskap. Lokalhistoria bør også ha ein kritisk funksjon, ikkje berre stadfesta eksisterande identitetar og haldningar. Slik kan fastfrosne stereotypiar brytast og slik kan større innsikt vinnast i kva som hindrar og kva som fremjar vellukka integrasjon. Slik kan lokalhistoria gjerast samtidsaktuell, ved å gi bakgrunn for lokal refleksjon over dei store spørsmåla i vår tid, som korleis det kan skapast fellesskap på tvers av kulturelle skilje i ei tid med store folkerørslar. Og slik kan lokalhistorikarane gå inn i si tid.

Litteraturliste

- Ståle Dyrvik: Merknad, *Heimen 1/1979*.
 Knut Kjeldstadli (red.): *Norsk innvandringshistorie* bind 1-3, Pax forlag 2003.
 Martin Kohli: *The Battlegrounds of European identity, European Societies*, 2/2000.
 Ola Svein Stugu: Lokalhistoria og den nasjonale identiteten, Dagfinn Slettan og Ola Svein Stugu (red.): *Det nasjonale i det lokale, det lokale i det nasjonale, KULTs skriftsserie nr. 92*, Oslo 1997.
 Hallvard Tjelmeland: Nyinnvandring til norske lokalsamfunn etter 1940, i Ola Alsvik (red.): *Kultur møter. Lokalsamfunnet, lokalhistorien og møtet med det fremmede*, Norsk lokalhistorisk institutt 2004.

Hallvard Tjelmeland er professor i historie ved Universitetet i Tromsø. Han er medforfattar i Norsk innvandringshistorie, Oslo 2003.

Innvandring i Oslo gjennom 100 år

Et lokalhistorisk Internettprosjekt gjennomført av Deichmanske bibliotek

AV STINE RAADEN

Mennesker har alltid flyttet på seg, og Oslo har vært en innvandrersby i lang tid. Med en innvandrerbefolkning på over 20% er Oslo i dag en av de mest flerkulturelle byene i Norden, og byen får stadig nye borgere som skal lære norsk språk og kultur. For innvandrerne er

biblioteket en viktig inngangsport til det norske samfunnet. Deichmanske bibliotek har et allsidig tilbud som retter seg mot hele byens befolkning. Deichmanske bibliotek har som mål å åpne muligheter for kommunikasjon på tvers av kulturer, uavhengig av språk og

opprinnelse, og å legge til rette for bruk av interaktive medier. Med Internettprosjektet «Innvandring i Oslo gjennom 100 år» har Deichmanske bibliotek utviklet et redskap som gir kunnskap om innvandringshistorie, styrker tilhørigheten til hjemstedet, gir engasjerende opplevel-

Bildet til venstre viser ungarere på flukt i 1956. Tilhører Norsk-Ungarsk Forening.

ser og skaper nysgjerrighet i forhold til lokal identitet og historie. Resultatet av prosjektet kan ses på www.erdether.no, klikk på «Innvandring Oslo 100 år». Nettstedet retter seg mot alle som er interessert i lokalhistorie, og kan brukes som læringsressurs for elever og lærere i Oslo skolene.

«Innvandring i Oslo gjennom 100 år» dokumenterer og formidler innvandringen til tre områder i Oslo innen tre ulike tiår.

Innvandring til Torshov på 1920-tallet, fra Sverige og bygdene i Norge

Den største gruppen innvandrere til Torshov på 1920-tallet var innflyttere fra bygdene i Norge. Av de utenlandske innflytterne var de aller fleste fra Sverige. Overgangen til bylivet gikk stort sett greit for disse innflytterne, de hadde få problemer med å tilpasse seg livet i Kristiania fordi kulturforskjellene ikke var altfor store. Innflytterne hadde likevel behov for å møte andre i samme situasjon. Svenskene møtte andre landsmenn i «Svenska föreningen», og bøndene møttes i ulike innflytterlag, for eksempel Hedmarkslaget.

Innvandring til Bjerke på 1950-tallet, fra Ungarn og bygdene i Norge

På 1950-tallet utgjorde fortsatt folk fra landsbygda i Norge den største gruppen innvandrere til Oslo. Etter annen verdenskrig reiste store folkegrupper fra hjembygdene og inn til Oslo primært for å søke arbeid. På slutten av 50-tallet opplevde Norge en innvandringsbølge fra utlandet. Sovjetunionens invasjon i Ungarn november 1956 førte til at tusen-

vis av ungarere flyktet fra hjemlandet. 1500 av dem flyktet til Norge.

Innvandring til Grorud på 1970-tallet, fra hele verden

På slutten av 1960-tallet begynte innvandringen fra ikke-vestlige land. I Oslo var behovet for arbeidskraft stort på slutten av 60-tallet og utover i 70-åra. Det var åpne grenser, og det bød seg mange muligheter for dem som var villige til å jobbe. Norge var et av de få landene hvor det i praksis ennå var fri innvandring, så derfor ble pågangen ekstra stor i Oslo. I 1975 ble det innført innvandringsstopp i Norge.

Deichmanske bibliotek har gjennom dette prosjektet tenkt nye måter å formidle lokalhistorie på. På nettstedet www.erdether.no formidles innvandringshistorie gjennom film, lyd, bilder og tekst – alle digitale verktøy tas i bruk. Samspillet Internett og lokalhistorie er spennende og har tre fordeler:

- Lokalhistorie på Internett samler og dokumenterer all informasjon om emnet
- Lokalhistorien formidles på en levende og inspirerende måte
- Formidling på Internett appellerer til en større brukergruppe, også til ungdom

En målgruppe i prosjektet er ungdom. 8. trinnet på Bjølsen, Linderud og Groruddalen skoler har deltatt. 8. trinnet ble valgt fordi prosjektet passer inn i flere fag på dette trinnet. Elevene har produsert oppgaver om temaet innvandring. De har selv valgt formen på oppgavene, under forutsetning av at de ble gjort digitale for publisering på nettstedet www.erdether.no. Elevene valgte ulike

Bildet øverst: Mange forlot livet på landet for å søke jobb i byen. Bildet tilhører Inger Johansen. Bildet under: Menneskelig arbeidskraft ble overflødig da det kom automatiske melkemaskiner på 1950-tallet. Bildet tilhører Groruddalen Historielag. Tegneserien nederst om familien Ost er en elevoppgave fra Bjølsen skole om svenskeinnvandringen på 1920-tallet.

måter å nærme seg temaet på. Resultatet ble varierte og kreative innslag på nettstedet. Tegneserier, fordypningstekster, videofilmer med intervju av innvandrene, filmen «De nye» og dramatisering av Oskar Braatens novelle «Hjemreise» kan nevnes som eksempler på de verdifulle bidragene fra skolene. Ta en titt på elevoppgavene på www.erdether.no, under «Innvandring Oslo 100 år».

Oslo Bymuseum, Internasjonalt Kultursenter og Museum, Oslo byarkiv, Norsk-Ungarsk Forening, Norsk Folke-

Familien Lukacs kom til Norge fra Ungarn i 1956 og fikk i 1963 norsk statsborgerskap. Bildet viser edsavleggelsen i Strømmen Rådhus: «Det sverger jeg på så sant hjelpe meg Gud». Bildet tilhører Lorand Lukacs.

museum, lokale historielag og bydelsadministrasjoner har vært prosjektets faglige samarbeidspartnere. Enkeltpersoner som selv var innvandrere i de gitte tidsepokene har bidratt med egne historier. Nettstedet har faglig tyngde og all informasjon er kvalitetssikret.

Noe for ditt lokalmiljø?

Steders utvikling og innvandringshistorie er interessante og aktuelle temaer for lokalbefolkningen i alle byer. Prosjektet kan enkelt overføres til andre bibliotek, skoler, historielag o.a. Deichmanske bibliotek tilrettelegger for videre salg av konseptet i samarbeid med Copyleft Software, som har programmert nettstedet. Nettstedet har en struktur som kan kopieres og tømmes for innhold slik at andre kan fylle nettsidene med sin egen lokalhistorie. Ved interesse ta kontakt med Deichmanske bibliotek.

Stine Raaden er konsulent ved Deichmanske bibliotek, Bjerke filial, og prosjektkoordinator for «Innvandring i Oslo gjennom 100 år»

Gå inn på www.erdether.no og klikk på «Innvandring Oslo 100 år».

Datafaddere for Tingene Forteller!

Tingene Forteller er omtalt ellers i Lokalhistorisk magasin, og vi skal her presentere en spennende ide, som Axel Økelsrud har skissert. Han mener det er viktig å registrere minner og historie vi daglig omgir oss med hjemme, som ingen utenfra tar vare på, men som egne etterkommere absolutt bør få tilgang til. Fadderideen baserer seg på at det i lokallaget finnes minst én person som uten videre er i stand til å ta i bruk programmet, samtidig som *mange* sitter inne med historiekunnskapene, og *ser verdien* av å ta det i bruk, men ikke mestrer/føler seg trygge nok på dataverktøyet:

– Lagets «datanerd»(!) melder seg som datafadder, for å hjelpe en av de andre i gang. Men det kan fungere begge veier, i det en som har lyst, men trenger hjelp, også kan henvende seg til en som har datakunnskapene: – Vil du bli min datafadder? Hjelpen kan foregå hjemme hos den enkelte, uten krevende planlegging og tilrettelegging.

– Det kan godt være flere datafaddere

i laget, og på den annen side, en datafadder kan godt ha flere «fadderbarn».

– Den som skal være datafadder, oppgir dette ved bestilling, får kjøpe sitt eget program til «fadderpris», kr 310,-, og får på den måten en prismessig påskjønnelse for fadderoppgaven. «Fadderbarnets» program kan bestilles samtidig, eller senest innen 3 mnd, for at faddereren skal få sitt program til fadderpris.

– «Fadderbarnet» betaler medlemspris (kr 680,-) for sitt program. Når «fadderbarnet» bestiller selv, oppgis også navnet på faddereren.

Dette er opplegg til en «vinn-vinn situasjon», og åpner for et nært, hyggelig og meningsfylt samarbeid mellom medlemmene. Dette kan ha mye for seg, også på andre dataområder, og vi håper ideen om datafadder luftes i lokallaget! (Se programomtale s. 34 for tlf etc.)

En løsning på kirkefallet: spleiselag?

Kirkene i Norge er preget av forfall, og det haster med å redde dem. Etter loven er det kommunene som har ansvaret for å bygge, drifte og vedlikeholde kirkene, men det klarer de i liten grad å gjøre. Fortidsminneforeningen har nylig foreslått et spleiselag mellom staten, kommunene og Kulturminnefondet for å få fortgang i restaureringen. Det finnes 1620 kirker i Norge, hvorav 220 er fredet og 760 erklært verneverdige. En fullstendig restaurering vil koste milliarder av kroner, og det er også blitt foreslått å slippe til donasjoner fra velstående personer, etter nærmere regler.

Nyinnvandring og lokalhistorie

Fra landsens bondehandel til flerkulturell smelting

AV KRISTIN GAUKSTAD

Til alle tider har det vært innvandring til Norge, og menneskene som har kommet hit og bosatt seg her, har brakt med seg skikker og tradisjoner som etter hvert er tatt opp av de innfødte. Man finner mange fysiske spor etter slik innvandring, som for eksempel klosterruinene i Gamlebyen i Oslo og Bryggen i Bergen. Den siste tids innvandring har også bidratt til å sette nye preg på lokalsamfunnet. Mange av de nye innvandrergruppene kommer fra land med til dels svært ulike skikker og tradisjoner enn de norske, og dette visualiseres blant annet i gatebildet, gjennom grønnsaksstativer

på fortauet, den kinesiske restauranten i den stengte lokale banken, eller det nye religiøse tilholdsstedet i det nedlagte menighetshuset.

Samtidsdokumentasjon

Fra 1970-tallet av har museenes tidshorisont endret seg, og det har vært en økende erkjennelse av at dagens historier også skal dokumenteres og formidles på museene. Historieforståelsen er utvidet, og i dag er det mange museer som satser på den nære fortid og samtiden. Kultur og uttrykksformer er i stadig raskere endring, og for at disse ikke skal

gå tapt, er det viktig at de samles inn og dokumenteres.

Internasjonalt kultursenter og museum (IKM) er det eneste museet i Norge med innvandringshistorie og kulturelt mangfold som spesialfelt. Siden starten på 1990-tallet har museet drevet holdningsskapende og antirasistisk arbeid ved å produsere kunst- og kul-

Bildet over: Grønnsaksbutikkene er ofte små, men har et rikholdig vareutvalg som de byr på fra stativer på fortauet. Dette endrer gatebildet og gir både dufter og smaksopplevelser til forbipasserende. Anders Bettum/IKM

Bildet til venstre: Den tyrkiske kafeen Ali Baba har etablert seg i Grønland Basar, i en av de gamle 1800-talls trehusene som vender ut mot Tøyengata og Grønlandsleiret. Foto: Anders Bettum/IKM.

turhistoriske utstillinger, seminarer og andre tiltak som belyser ulike sider ved innvandringen i Norge.

I 2002 gikk Norsk Folkemuseum og IKM sammen i et prosjekt kalt «Norsk i går, i dag, i morgen?». Prosjektet fikk treårig støtte fra Norsk kulturråd og ble avsluttet i 2005. Hensikten var å bygge opp et nasjonalt arkiv over dagens flerkulturelle Norge i form av bilder, lydopptak, enkelte symbolgjenstander og filmer. Selv om prosjektet formelt er avsluttet, videreføres arbeidet ved institusjonene, og det skapes nye allianser med andre museer som arbeider med samtidokumentasjon.

I løpet av de siste 30–40 årene har den norske befolkningen endret seg. I dag er det over 500.000 personer i Norge som har enten mor eller far eller begge født utenfor landets grenser.¹ Mange av de første som kom hit som arbeidsinnvandrere på slutten av 1960-tallet, begynner nå å bli gamle, og flere har allerede falt fra. Det er derfor viktig å fange opp og bevare deres historier før det er for sent. En betydelig del har ikke-vestlig bakgrunn. Hver enkelt bærer med seg en mosaikk av identiteter, kunnskaper, verdier og tradisjoner som ballast for å bygge en ny tilværelse i et nytt land. Vi ønsker å samle inn et utvalg av disse livsløpshistoriene til forskning og formidling etter modell av tidligere livshistorieinnsamling, som for eksempel «arbeiderminnesamlingen» ved Norsk Folkemuseum som professor Edvard Bull samlet inn i 1950–60-årene.

I den treårige prosjektperioden har en av utfordringene vært å utvikle ulike metoder for samtidokumentasjon, og ikke minst involvere institusjoner, organisasjoner og enkeltpersoner som har blitt berørt av vårt arbeide.

Hovedfokuset har vært livsløpsintervjuer av mennesker med bakgrunn fra spesielt tre nasjoner: Pakistan, Tyrkia og Bosnia. Det er også gjennomført tematiske intervjuer rundt svangerskap, fødsel, immigrasjon og antirasistisk arbeid

Hva mener folk på gata?

— *Hvorfor tror du folk reiser inn til Grønland?*

— For etniske nordmenn tror jeg det er fordi du har en del bra grønnsaksbutikker med en del anna mat enn det som ellers er vanlig. For innvandrere er det mye av samme grunn, men også for å møte andre. De har jo sine møteplasser her og, det er sosialt, rett og slett.

— *Så området kjenner du ganske godt. Har det forandre seg mye på de årene?*

— Ja, faktisk, spesielt på grunn av basarene og byggingen på alle kanter, så syns jeg det går veldig fort, jeg, det hadde stått stille veldig lenge, og så laget de jo Tøyengata om til en slags miljøgate i fjor, og plantet trær og, ja.

— *Men er det til det bedre, eller er det en slags utskifting?*

— Jeg håper det ikke blir utskifting, jeg håper det er plass til alt. Det ville være tragisk om dette området ble likt resten av Oslo, liksom.

— *For det er jo det som er faren, at det blir en slags gentrifisering³ her også.*

— Jeg håper ikke prisene går såpass opp at småbutikkene skvises ut og sånn, for det er de som gir på en måte området den karakteren som det har, som gjenspeiler mye av det samfunnet vi faktisk lever i; det er liksom ikke et falskt område – foreløpig er det sånn som det er.

Fra intervju med folk på gata gjennomført i det aktuelle kvartalet 17.06.2006.

i Norge. Denne tilnærmingen til mennesker bosatt i Norge i dag har avkrevd flere måter å arbeide på. Det viktigste har likevel vært å ha en «døråpner» – en person som har samme minoritetsbakgrunn som de vi ønsket å intervju. Døråpneren bidro til at prosjektet fikk en forankring og en troverdighet i miljøene. Når man først var «innenfor» erfarte vi også at «snøball-metoden» var svært effektiv.²

Prosjektet har resultert i flere delprosjekter hvorav særlig ett vil trekkes frem her – «*Fra landsens bondehandel til flerkulturell smeltedigel*» – dokumentasjon av to kvartaler på Grønland i Oslo. Dette prosjektet fikk ytterligere støtte av Norsk kulturråd og Riksantikvaren for 2006.

Dokumentasjon av «den store verden» på Grønland i Oslo

Man skal ikke gå innom mange butikker eller kafeer for å forstå at de som befolker Grønland, har en livshistorie knyttet til forhold som ligger langt fra Norge. Det er folk som har dratt for å bedre sine kår, folk som har flyktet fra krig og forfølgelser. Det er mange årsaker til at bydelens befolkning har blitt slik den er i dag. En del bor og lever størstedelen av sitt liv her, men enda flere kommer ukentlig inn fra drabantbyene rundt Oslo. Etniske nordmenn bruker også bydelen til å handle eksotiske grønnsaker, mat og krydderier. Her handles det stoffer og gull, og folk tilbys et rikt utvalg i Bollywoodfilmer, internasjonal musikk og møbler – gjerne i samme butikk. De mange moskeene og slakterbutikkene som tilbyr halalkjøtt, gjør det mulig å leve som en god muslim i Norge. Grønland er i dag både bosted, arbeidsplass, møteplass, handleplass og religiøst senter for mange – for folk som bor der, men også for alle andre som bruker bydelen.

Målsettingen med prosjektet «*Fra landsens bondehandel til flerkulturell smeltedigel*» er å gripe fatt i og øke forståelsen for dagliglivet slik det utspiller seg på Grønland i Oslo i dag. Vi prøver å avspeile samspillet mellom de fysiske omgivelsene, bygningene, gaterommet og folks hverdagsliv. Valget falt på Grønland da dette er en bydel i rask endring og kan ses som et minisamfunn som avspeiler global mobilitet og dynamikk.

Selv om prosjektet i første omgang dreier seg om dokumentasjon, ønsker vi å benytte oss av materialet i fremtidige utstillinger.

Prosjektet startet opp i 2005, og vi har hittil kartlagt bakgrunnshistoriene til enkelte bygninger i kvartalet og registrert bruk av bygningene i dag. Vi fokuserer på hvordan bygningene fungerer som sosial møteplass for dem som bruker dem, enten det dreier seg om en bolig, et kontor, en butikk, et religiøst tilholdssted eller en frisørsalong. Prosjektet bygger på tidligere forsknings- og utredningsprosjekter gjennomført i området. Det er også lagt ned et betydelig arbeid i å lete opp og intervju mennesker som hadde sitt virke her på 1960- og 70-tallet.

Grønland – før og nå og hva så?

Rundt 1970 fremsto Grønland som et monument over forgangen tid. Bydelen bar på en arv og et minne om bondehandelen på 1800- og 1900-tallet i Oslo, da den vokste fram som et resultat av at folk bygde den boligen de hadde råd til, og til det formål den skulle tjene. Dette skapte store variasjoner, og fremfor alt en variasjon mellom småhus og større bygårder. Etter 2. verdenskrig var det mange nedslitte og dermed billige leiegårder, og disse ble for arbeidsinnvandrere og andre boligtrengende et rimelig alternativ på 1960- og 70-tallet. Leilighetene var små og mange manglet både toalett og varmt vann. På 1980-tallet ble gatebildet totalt forandret som følge av byfornyelsesprosjekter. I dag er det folk fra alle verdensdelene som setter sitt preg på bydelen. Knappt noen andre byer i Europa har indre bydeler som kan oppvise så stort kulturelt mangfold.

I dag er det store planer for boligutbygging og byfornyning på Grønland. Dette er bydelen som skal bli trendy, og begrepene «fargerikt» og «flerkulturelt» blir brukt som positive adjektiver i markedsføringen av de nye boligprosjektene. Med en såpass massiv boligutbygging rettet mot potensielle beboere med god husholdsøkonomi vil det

bli interessant å se befolkningssammensetningen her bare om noen få år. Mens Stockholm har en eksklusiv indre by, har Oslo fremdeles en bykjerne hvor folk fra hele verden ferdes, og – *enn så lenge* – har råd til å bo.

Vi ser en tiltagende grad av gentrifisering³ på Grønland, og med bakgrunn i disse observasjonene ser vi det som ekstra viktig å dokumentere dagens historie. Om bare fem år vil nok gatene, næringslokalene og bygningene se helt annerledes ut.

Vi håper med dette prosjektet å gi en større forståelse for hvilke dynamiske prosesser bydelen åpner for. Hver enkelt av oss er med på å forandre bydelen, men også Norge og det som for fremtiden vil være norsk kultur.

På mange måter kan prosjektet ses på som en del av integreringsdebatten. Kunnskap gir forståelse. Dette prosjektet vil gi en stor innsikt i folks verdivalg og strategier. Ikke minst vil det åpne for å gi barn og unge en forståelse for verdien av samhandling og mangfold.

Kristin Gaukstad er innsamlings- og dokumentasjonsansvarlig ved IKM.

Noter

¹ Tallet er hentet fra Statistisk sentralbyrå og inkluderer alle innvandringskategorier: innvandrere (begge foreldre født i utlandet), utenlandsadopterte, utenlandsfødte med en norsk og/eller utenlandsk forelder.

² Se også heftet *Min stemme – vår historie. Dokumentasjon av det flerkulturelle Norge* (ABM skrift nr. 19) skrevet av prosjektlederne og finansiert av ABM-utvikling.

³ Gentrifisering: sosial og økonomisk utskifting av befolkningen i et område, der de som flytter inn har høyere inntekt og utdanning enn de som flyttet ut.

IKMs fasade.
Foto: IKM.

Nye utfordringer på Sverresborg

Presentasjon av to prosjekter om kulturmøter og konflikter

AV ANN SIRI HEGSETH GARBERG

Viktige stikkord i moderne museumspolitik er samfunnsrolle, brukerperspektiv, dialog. Sverresborg, Trøndelag Folkemuseum i Trondheim tar disse nye utfordringene på alvor og ønsker å bruke historiske hendinger til å skape debatt omkring dagsaktuelle spørsmål. Dette krever også at vi utvikler nye formidlingsmetoder tilpasset nye oppgaver og nye målgrupper. I denne artikkelen vil jeg presentere to prosjekter som begge er i tråd med den nye museumspolitikken og som begge var viktige i juryens begrunnelse ved valg av Sverresborg som årets museum i Norge i 2005.

*Det er en motorsykel.
Den er veldig fin. Jeg ønsker meg en sånn når jeg blir 18 år. Jeg skal kjøre motorsykel*

Foto: Zana

Vi startet allerede i 1996 vårt første flerkulturelle prosjekt der vi ønsket å synliggjøre og øke forståelsen for nyinnvandrede. Dialog med brukergruppene var nødvendig i en formidling om, for og med innvandreregrupper. Dette prosjektet arbeidet både med å vise innvandreres kultur på museet, skape kulturmøter rundt håndverk, mat, eventyr m.v. og med å gi museets formidlere økt kompetanse i å ta imot nye målgrupper. Dette arbeidet ble fulgt opp i ABM-prosjektet «FotFeste» som var et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek, Ringve museum og oss. Vi ansatte en felles prosjektleder som arbeidet i bydelen Saup-

stad i Trondheim – en bydel som består av folk fra 27 forskjellige nasjoner. Som et ledd i dette arbeidet ble fotokunst- og dokumentasjonsprosjektet «Mitt fokus» gjennomført sammen med to mottaksklasser ved Huseby skole høsten 2002 og skoleåret 2003/2004. Dette var elever som alle hadde vært i Norge i mindre enn ett år og prosjektet var en del av norskopplæringen.

En av målsettingene var å gi barn og unge med innvandrerbakgrunn mulighet til å synliggjøre seg og sine uttrykk for et større publikum. Videre ønsket vi å bruke foto som samtidokumentasjon der de minoritetsspråklige elevene skulle for-

telle om sitt møte med sitt nye hjemland gjennom foto og billedtekster. Elevenes oppgave var å ta bilder fra sin hverdag, og de fikk en grunnleggende opplæring av museets fotograf i bruk av kamera. Elevene tok bilder av det som preget deres hverdag: f.eks. skole, skolevei, hjem, familie, venner, andre personer i deres nærmiljø, natur, gjenstander osv. De tok også tak i særegenheter ved å bo i Norge i forhold til der hvor de kom fra, og de presenterte sine drømmer. Noen oppsøkte «det typisk norske» som å gå på ski. Noen av bildene viste også stor grad av lek og fotografisk utforskning.

Mange av elevene brukte den første filmrullen til å ta bilder av det de syntes var pent. Ved gjennomgangen ble de utfordret på at «pene» motiver ikke nødvendigvis forteller så mye. Det var nytt for mange å jobbe med uttrykkspotensialet i bilder. Det var derfor interessant å se hvordan elevenes fotografiske blikk utviklet seg fra den første til den andre filmen. Ved gjennomgang av første film sa en av guttene at der han kom ifra var det nok at et bilde var pent! Imidlertid uttrykte denne gutten seinere at han hadde skjønnet noe nytt. Tilbakemeldingen hadde satt i gang en prosess i forhold til hans fotografiske blikk.

Begge klassene avsluttet prosjektene sine med å lage en fotoutstilling av utvalgte bilder som ble vist både på biblioteket og på begge museene og som fikk stor mediaoppmærksomhet.

Prosjektet ga verdifulle og positive erfaringer i forhold til å arbeide med foto som utgangspunkt for samarbeid med ungdommer med minoritetsbakgrunn. Det var lett å engasjere ungdommene i arbeidet. De fortalte villig og entusiastisk om egen hverdag gjennom sine bilder. Dette prosjektet ga museet

interessant samtidsdokumentasjon, men vi skulle i enda større grad ha dokumentert elevenes fortellinger omkring bildene. Prosjektet har også fungert i forhold til målsettingene innenfor ungdommenes norskundervisning, og ungdommenes «fokus» har blitt synliggjort på flere offentlige arenaer. Prosjektet ble avsluttet med utgivelse av heftet «Blikk på Norge».

I forbindelse med hundreårsmerkingen 1905 gjennomførte vi storyline-prosjektet «Lokale naboer, nasjonale fiender» der 1350 elever fra 5.–10. klasse deltok. Dette prosjektet rettet seg ikke spesifikt mot innvandrerungdom. Mange klasser hadde imidlertid elever med flerkulturell bakgrunn og vi var spente på hvordan temaet krig virket på dem. Vi skal komme tilbake til dette etter å ha sagt litt mer om prosjektet.

Målsettingen var å vise hvordan historiske konflikter har hatt og har betydning og påvirkning på enkeltmenneskers liv og la elevene lære mer om hva de selv kan gjøre for å løse konflikter. Videre ville vi se på hvordan nasjonale konflikter påvirker samkvemmet mellom lokale naboer som både gjennom arbeidsfellesskap, handel, vennskap og giftemål har nær kontakt. Hvordan kunne den nasjonale konflikten i 1905 bli så sterk at naboer på hver sin side av ei grense sendte sine sønner som soldater til grensa? Hvilke faktorer utløser og

Dette er vaktmesteren i borettslaget mitt. Å være vaktmester i Norge er forskjellig fra å være vaktmester i Irak. De har forskjellige maskiner og klær. I Norge har vaktmesteren kontroll på alle ting.

Foto: Khalid.

museet og etterarbeid på skolen. Elevene fikk et brev med spørsmål om å hjelpe til på dugnad på gården Nettet fra Meråker som opprinnelig lå på grensa til Sverige. Gården skulle innlosjere norske offiserer og trengte hjelp til forberedelser. Elevene hadde roller som medlemmer av «en familie». På museet fikk alle på seg 1905-kostymer og så deretter et billedspill laget i samarbeid med Jämtlands läns museum i Sverige, som tar for seg

Sverresborg, Trondelag folkemuseum, er et av landets største kulturhistoriske museer, med ansvar også for Trondhjems Sjøfartsmuseum, Meldal bygdemuseum og Norsk Døvemuseum.

Antall ansatte:
30 fast ansatte (44,1 årsverk)

Gjenstandssamling: ca 70 antikvariske bygninger, ca 120 000 gjenstander

Fotosamling: ca 700.000

Besøk: ca. 200 000 besøkende inkludert besøket i museets restauranter Vertshuset Tavern og Café Bagle

Årets museum i Norge i 2005

Eventyrlig pengegave på 50 millioner norske kroner fra det sveitiske ekteparet Monica og Pierre Chappuis i 1995 utløste offentlige midler i samme størrelsesorden. Dette har ført til en stor utbygging med nytt publikumsbygg, utstillinger, drifts- og administrasjonsbygg med konserveringsverksted, fotoavdeling, tekstilmagasin, kontorer m.v.

framprovoserer kulturelle og nasjonale motsetninger blant folk som i generasjoner har levd i harmoni med hverandre? Hvordan kan vi som mennesker opptre for å unngå den type konflikter som vi er vitne til skjer over alt i verden?

Opplegget besto i forberedelse på skolen, videre et fire-timers opplegg på

historien om 1905 på et nasjonalt nivå. Hva var egentlig unionen, og hva førte til oppløsningen av den? Billedspillet trakk også paralleller til forhold mellom nasjoner i dag og viste bilder fra «ferske» krigs- og konfliktsituasjoner. Etter billedspillet tok «datteren Signe» dem med til gården. Nå begynte reisen på det lokale og mellommenneskelige nivå, hvor vi valgte å legge hovedvekten av vår formidling. Dette var en identifikasjonsfaktor, som vi mener er overførbart til hendelser i verden i dag, og som vi brukte med tanke på at elever i en rolle lettere kunne leve seg inn i en annen(s) situasjon.

Vi møter familien på Nettet sensommeren 1905. Situasjonen mellom Norge og Sverige er meget spent, nå er det ikke mye som skal til før det bryter ut krig. Det ligger 1000 soldater i skyttergraver i Gudå, ikke langt fra Nettet. Hvordan var det for hverdagsmennesket i 1905, og er det for mennesker i dag å kjenne en slik konflikt på kroppen?

Elevene var med på daglige gjøremål på gården, men dagliglivet ble avbrutt

Praktiske gjøremål på gården.
Foto: Petter Søholt.

av situasjoner som blant annet stilte aktørene overfor valg og dilemmaer som «familien» måtte ta stilling til slik som evakueringsordre, graving av skyttergraver, utkallelse til grensevakt osv. Signe fikk brev fra sin svenske kjæreste Olle som ville ha henne med over til Sverige. Faren syntes at hun kunne gifte seg med sønnen på nabogården.

Tilbake på skolen skriver alle brev til Signe for å gi henne råd om hva hun skal gjøre. Det er flest gutter som råder henne til å bli i Norge, hjelpe faren på gården og gifte seg med naboen. Kjærligheten får komme i andre rekke. Det er derimot, kanskje ikke uventet, flest jenter som råder henne til å følge sitt hjerte og reise over til Olle – de tror at hun er mest forelsket i han.

Hvordan reagerte så elevene med flerkulturell bakgrunn på temaet krig? Vi kjente ikke enkeltelevens bakgrunn. Kunne krig bli et for ømfintlig tema for noen som kanskje har måttet flykte til Norge nettopp fordi det var krig i deres hjemland? Vi kan ikke gi noe sikkert svar på dette, men mener opplegget var såpass praktisk anlagt, at det var lett for elevene å fokusere på andre gjøremål og tema. Vi så også at disse elevene positivt utmerket seg når det gjaldt praktiske oppgaver. Kanskje var det måten de taklet temaet krig på? Det at de hadde en

ny identitet anno 1905 gjorde også at de hadde en større distanse til seg selv, samt at det hele tiden var familien på Nesset og deres dilemmaer som drev handlingen og historien videre. Det var gjennom disse karakterene at man ble kjent med historien – både på nasjonalt, men ikke minst lokalt nivå. Lærerne har i sine evalueringer uttrykt at de norske elevene i etterkant kanskje ville få større forståelse og toleranse for sine flerkulturelle klassekamerater, da historien om 1905 i Sverige-Norge har klare paralleller til situasjoner i andre deler av verden i dag.

Vi kan konstatere at museenes rolle er i endring, ikke minst står de tradisjonelle folkemuseene overfor utfordringer i møte med nye besøksgrupper med en annen kulturbakgrunn. Det er nødvendig å utvikle de flerkulturelle perspektivene og stille nye spørsmål til historien. Som museum må vi akte oss vel for ikke å romantisere og forenkle fortida. Den nasjonsbyggende rollen som var utgangspunktet for opprettelsen av folkemuseene er ikke lenger relevant, og museets rolle som møteplass mellom kulturer må styrkes. Nordmenn er ikke bare norske og har for så vidt aldri vært det heller.

Ann Siri Hegseth Garberg er konservator og avdelingsleder ved Avdeling for formidling ved Sverresborg, Trøndelag Folkemuseum.

Rapporter/hefter som kan skaffes ved henvendelse til Sverresborg, Trøndelag museum:

Reiser i tid og rom – et tverrkulturelt formidlingsprosjekt. Louise Lilli Siler. Rapport nr. 2, 2001.

Mitt fokus – et fotokunstprosjekt. Guro Rønningsgrind og Ann Siri Hegseth Garberg. Rapport nr. 2, 2005.

Lokale naboer, nasjonale fiender – bruk av storyline i problembasert læring. Mariëlle Malmo. Rapport nr. 7, 2005

Blikk på Norge. Prosjekt Fot-Feste 2005. Red. Guro Rønningsgrind og Ingrid Forseth.

Museets Internettadresse er www.sverresborg.no. E-post: post@sverresborg.no

Jan H. Leithe er død

Formannen i Nordmøre Historielag, Jan H. Leithe, døde i juli 2005. Han var bibliotekar av utdannelse og ansatt ved Atlanten videregående skole i Kristiansund siden 1981. For ham var lokalhistorie selve livet. Han kom tidlig med i Nordmøre Historielag, og etter å ha blitt med i styret, ble han i 1992 lagets arkivar og formann. Det var han som var Nordmøre Historielag, driveren, initiativtakeren og pådriveren. Årboka som laget ga ut, var ett av hans hjertebarn, som han redigerte. Han hadde mange innlegg i avisene og var ikke redd for å gå på tvers av folkemeningen. Men han hadde alltid et glimt i øyet. Han lot hoveddelen av sin formue gå til Jan H. Leithes minnefond, til disposisjon for historielaget. Dette dreier seg om mellom 2,5 og 3 millioner kroner.

Borge og Torsnes Historielag

Aktiv miljøskaper

AV REIDAR S. KJØLBERG

Borge og Torsnes Historielag er ett av fire historielag i Fredrikstad. Området vårt lag dekker, er den tidligere Borge kommune på østsiden av Glomma. Torsnes, som tidligere var egen kommune, var etter 1961 en del av Borge kommune. Laget ble opprinnelig startet i 1922, men frem mot andre verdenskrig falt interessen, og etter krigen kom driften aldri i gang igjen. Lokalhistorie var nok ikke det man var mest opptatt av på denne tiden. Folk hadde nok med å bygge opp landet. Imidlertid var ikke interessen for lokalhistorie helt død, og i 1979 ble historielaget startet opp på nytt. Ved stiftelsen ble det innmeldt 30 medlemmer. I dag er medlemstallet 240. Kontingenten for enkelt medlemmer er kr 150,- og for familiemedlemmer kr 175,- per år, og lagets økonomiske situasjon er god. Laget er medlem av Østfold Historielag.

Vi bor i et område med en rik kulturarv fra tidlig bosetting som kan ses i sammenheng med landskapets dannelse etter istiden. Videre, gjennom århundres dyrking av jorda, ble det utviklet en rik bondekultur. Industriens inntog i nedre Glommaregionen på midten av 1800-tallet skapte en ny tid. Utnyttelse av områdets granitt og leire samt bearbeiding av de store tømmermengdene som kom på Glomma fra hele Østlandet, skapte arbeidsplasser for mange. Dette førte til en betydelig arbeidsinnvandring fra Sverige, og store deler av dagens befolkning i vårt distrikt har derfor sine røtter i vårt naboland. Dette førte nok til konflikter, men ga også nye impulser som ble viktige for den kulturelle utvikling hos oss.

Med økende forståelse for vår spesielle historie, har historielaget fått stadig større oppslutning og interesse hos publikum, og våre medlemsmøter med

Reidar Kjølberg var guide ved historielagets vårvandring 2006. Her ved høydebasenget på Kviberg i Borge.

lokalhistoriske foredrag er godt besøkte. Det samme er våre vandringer og turer til lokalhistorisk interessante steder i nærmiljøet. På disse turene, som har lange tradisjoner i laget, legges det også vekt på kunnskaper om landskapets dannelse, utforming og kulturelle historie. På dette området er det betydelig kompetanse blant lagets medlemmer. Med vår spesielle bosettingshistorie har også slektsforskningen en bred plass hos oss. Det har vært holdt kurs i emnet og likeledes kurs i tyding av gotisk skrift. Tidlig ble det også anskaffet leseapparat for mikrofilm og senere også for mikrokort. Kirkebøker for Borge, Torsnes og tilstøtende kommuner er anskaffet, og likeledes data fra mange folketellinger.

Historielaget utgir også sitt eget årsskrift, som har navnet *Åbygge* (Åbygge skiprede var engang navnet på vårt distrikt ved Glommas munning). Heftet utgis før jul hvert år og det er betydelig forventning foran hver utgivelse. *Åbygge* har blitt utgitt hvert år siden 1980 og har gitt oss en verdifull samling på 200 lokalhistoriske artikler. Ca. 60 forfattere har bidratt, mange med flere artikler. Gjennom årene har det vært flere viktige artikkelserier, for eksempel serien om husmannsplassene i Borge og Torsnes, stedsnavn og forskjellige erindringer. For øvrig har emnene i artiklene hatt et vidt spenn og berørt svært mange sider

av vårt lokale samfunnsliv. Det har også blitt utarbeidet en oversikt over alle artiklene hvor man lett kan finne fram til bestemte artikler ved å gå inn på forfatter, emne eller geografisk sted i området vårt. Flere av artiklene er illustrert av lagets egne medlemmer. Det fantastiske er at det fremdeles etter alle disse år står forfattere i kø for å slippe til med sine bidrag.

Selv om historielaget etter den nye starten i 1979 har hatt en aktiv drift i over 25 år, har vi ennå ikke fått et tilfredsstillende, fast tilholdssted. For øyeblikket leier vi lokaler av Fredrikstad kommune. Av denne grunn har vi heller ikke etablert noe tradisjonelt bygdetun hos oss, og vi innser vel i dag at dette nå verken er mulig eller riktig. Derimot har vi gjennom en årrekke bygget opp en samling av gjenstander, fotografier og bilder. Vi er i den heldige situasjon at vi disponerer et stort, brannsikkert hvelv. Her har vi etter hvert samlet en betydelig mengde skriftlig materiale, ikke minst materiale fra eldre, nedlagte foreninger av ymse slag. Gjenstands- og fotosamlingen vokser etter hvert som samlingen blir bedre kjent, og gaver mottas ofte. Nær 400 gjenstander er samlet og 1200 bilder er skannet på lagets datamaskin,

Byggedagen i Torsnes 2005. Historielaget samlet 22 av Torsnes sine 24 gråtasser. Historielagets hus i bakgrunnen.

dessuten er ca. 400 originalbilder lagret. Gjenstandene er registrert og katalogisert etter Outlook-systemet. I denne sammenheng er vår samling registrert som et «underbruk» under Fredrikstad Museum. Arbeidet med samlingen foretas av en såkalt bygdesamlingsgruppe som består av 8 personer. Gruppen har etter hvert tilegnet seg betydelig trening i bruk av registreringssystemet. Dette har ført til at vi etter forespørsel fra Fredrikstad kommune har påtatt oss registrering av gjenstandene i museet på Roald Amundsens fødested Tomta, som ligger i Nordre Borge. Ved siden av arbeid med vår egen samling, har arbeidet på Tomta nå pågått i halvannet år. Arbeidet skjer under kontroll av fagpersonell fra Fylkeskonservatoren i Østfold. Dette har gitt oss betydelig erfaring i bl.a. stilbestemmelse, merking og fotografering av museumsgjenstander og bøker.

Når det gjelder vår egen samling, tillater lokalene dessverre ikke etablering av en permanent utstilling, men har mer funksjon som et depot. Vi arrangerer derimot temaautstillinger rundt i området vårt, på skoler, bibliotek og offentlige arrangementer. Et slikt arrangement er de årlige Borge dagene som handelsstanden på Selbakk arrangerer i juni.

Selbakk var administrasjonssenteret i tidligere Borge kommune. Her disponerer vi et fast utstillingslokale, egentlig en gammel stall, som ligger høvelig til midt i sentrum og således er godt egnet. Imidlertid er behovet for et eget permanent tilholdssted for historielaget blitt mer og mer påtrengende og vil bli høyt prioritert i vårt arbeid videre fremover.

Av andre ting som har vært prioritert i senere år, er kartlegging og bevaring av gamle stedsnavn. Ofte har vi for eksempel sett at nye veier og gater gis navn uten lokal tilknytning. Her har historielagene i Fredrikstad i fellesskap fått til en ordning med kommunen slik at historielagene i de enkelte kommunedeler blir høringsinstans når nye gatenavn skal bestemmes.

Interesserte som søker mer informasjon om vårt lags virksomhet, kan gå inn på vår hjemmeside på Internett som har adresse <http://borgeogtorsnes.historielag.org>. Siden oppdateres kontinuerlig med informasjon om møter, turer og annet som foregår i laget. Her finner du også noen artikler fra årsskriftet *Å bygge*.

Reidar S. Kjølborg er med i styret for Borge og Torsnes historielag.

Ballangen historielag

Utflyttertreff 2006

AV ARNFINN SKOGLI

Høsten 2005 tok Ballangen historielag initiativ til planlegging av «Utflyttertreff 2006».

Målgruppen for treffet var tidligere ballangsværing, personer som har bodd og arbeidet i kommunen, som vil treffe andre utflyttere og slekt og venner som bor i Ballangen.

En liten styringsgruppe ble nedsatt av representanter fra Ballangen kommune, Ballangen næringsforum og Ballangen historielag. Styringsgruppen arbeidet fram et allsidig program som tilbud til de besøkende, men de fastboende kunne selvfølgelig også delta.

I tillegg til dette programmet utarbeidet en annen gruppe et flott og allsidig turprogram for de som måtte ønske å benytte beina i naturen. Det nyåpnede Ballangen museum hadde åpent hver dag, og det var stor interesse for det solide arbeidet som er lagt ned der.

Treffet ble arrangert i tiden 23. juni–2. juli 2006. Et tilbud om St. Hans-feiring ble laget på Blombakken gård. Ca. 90 personer deltok i dette arrangementet, som var organisert av familien Wenche og Halvard Storfjell. Dette ble en stor suksess.

Selve åpningen av treffet ble holdt neste dag i Ballangen sentrum av ordfører, godt akkompagnert av Ballangen musikkforening. En fire meter lang kake ble tilbudt de fremmøtte. Denne var gratis for deltakerne, og var sponset av Ballangen kommune, Ballangen næringsforum, Ballangen historielag og Myklevold Bakeri. 150–200 var møtt fram til denne åpningen.

Helgen for øvrig var i «Kjeldebotndagenes» regi, som hadde mange gode tilbud til deltakerne.

50-årskonfirmantene var også på

Bildet nærmest til høyre: Ordfører Per Kristian Arntsen åpner Utflyttertreff 2006. På bildet lengst til høyre ser vi kakekomitéen.

plass. Søndag var tilegnet disse ved gudstjeneste i Ballangen kirke.

Mandag 26. juni var det tilbud til alle om å dra på «midnattsol-tur» med buss. Tirsdag 27. og torsdag 29. juni var det mulighet til å delta på båtturer for dem som ønsket å ferdes på sjøen.

Onsdag 28. juni ble det arrangert møte i kommunestyresalen med emnet «Hva har skjedd i Ballangen i perioden 1960–2006 samt visjoner videre sett fra de voksnes side, og visjoner videre sette fra ungdommens side». En fullsatt kommunestyresal fulgte interessert med. Arrangementet varte i neste tre timer, og må sies å ha vært en suksess. I tillegg til de meget gode foredragsholderne, var det veldig mange som traff gamle kjente, og fikk en hyggelig prat.

Fredag var det «Gjensynstreff» for ungdommen på Balkroa. Lørdag ble «Torgslaget» arrangert med stor suksess. Programmet her besto av korpsmusikk, musikkverksted, turnoppvisning og en tautrekkingskonkurranse med lag fra organisasjonslivet i Ballangen.

Om kvelden arrangerte Ballangen Lionsklubb «Gjensynsfest» for påmeldte med god gammeldags dansemusikk v/Håviks trio. Deilig laksemiddag ble servert. De som ønsket det, kunne svinge seg til flott musikk. Det sies at arrangementet gikk til den tidlige morgen.

En kan med sikkerhet si at dette trefet ble en suksess. Vi har mottatt veldig mange positive henvendelser, og ønske om at det blir arrangert flere slike «Utflytter-treff».

Anslagsvis deltok ca. 200 tilreisende, noen bare for noen dager, andre for hele uken.

Det kunne ha vært ønskelig med mer omtale av treffet, spesielt med annonser etc. Men dette ble vurdert til å bli for kostbart. Første omtale av treffet ble tatt inn i *Årbok for Ballangen 2005*, som kom ut i november 2005. Informasjonsskriv fra historielaget gikk ut i april til alle 135 medlemmene. Vi mottok veldig mange telefoner og e-post om dette trefet, så interessen var upåklagelig. Det

kunne ha vært ønskelig med bedre vær i perioden, men selv historielaget kunne ikke gjøre noe med det.

Vi håper at alle hadde et hyggelig opphold!

Arnfinn Skogli er for tiden kasserer i Ballangen Historielag, samt medlem i årbok-komiteen. Han har tidligere vært formann i laget, og var initiativtaker til Utflyttertreffet.

DnB NOR gir penger til historielag

Flere historielag fikk våren 2006 midler fra Sparebankstiftelsen DnB NOR. *Gjerdrum Historielag* fikk, sammen med Gjerdrum Jeger- og Fiskerforening, kr. 50 000 for å ruste opp Askdammen i Brådalsfjellet, både som kulturminne og turmål. *Sel historielag* fikk kr. 80 000 til

å restaurere Sameti, hytta til Marcello Haugen på Otta. *Sande Historielag* fikk kr. 330 000 til å sette opp et telthus (kornlager) fra 1785 på Gamle Sande Prestegård, hvor laget holder til.

Lag som vil søke om midler, kan gå inn på: www.sparebankstiftelsen.no.

Retningslinjer for prosjektstøtte fra LLH

1. Landslaget for lokalhistorie har avsatt kr. 20.000 pr. år i støtte til prosjekter i regi av Landslagets medlemmer.
2. Det vil normalt bli gitt støtte til 1-3 prosjekter. Dersom ingen prosjekter får støtte, blir midlene overført til neste år.
3. Søknader om prosjektstøtte må inneholde et budsjett og en prosjektbeskrivelse med framdriftsplan. Støtten fra Landslaget må ikke være eneste inntektspost.
4. Støtte gis til ulike typer prosjekter, men det legges vekt på tiltak som fremmer aktivitet i laget, og på prosjekter som styrker drift og administrasjon av laget.
5. Søknadsfrist er 1. november for prosjekter som iverksettes påfølgende år. Søknader sendes til Landslagets sekretariat.
6. Midler kan overføres til neste år dersom prosjektet ikke kommer i gang innen utgangen av kalenderåret søknaden gjelder.
7. Etter at prosjektet er avsluttet, må det sendes inn en rapport.

Bildet til venstre: Her er formann Marit Egeberg Krog og hennes mann Jørn-Ola Krog med på årets vårvandring – vandringene er viktige arrangement i Østfold Historielag.

Østfold Historielag 80 år i 2006

Inspirasjon og samordning

AV MARIT EGEBERG KROG OG ASLAUG BARFELT

I begynnelsen av 1900-tallet vokste det opp mange historielag rundt omkring i landets fylker. Det første lokale lagets fødsel må ha vært i Halden her i Østfold, som allerede i 1896 hadde dannet en historisk forening.

I 1911–12 nevnes tanken om et fylkeslag i Haldenspressen av fru Brita Loupsa Dietz. 5 august 1920 inneholder også «Sarpen» en oppfordring om å få dannet en fylkessammenslutning, og etter hvert støttet også andre aviser i fylket opp om forslaget.

Den ivrigste forkjemper for saken var Bjarne Dietz. Han fant ut at Sarpsborg allerede hadde en utbygd fylkesforening med beslektede formål med navnet Eidsiva Ungdomslag. Foreningen ble kontaktet, og etter Eidsivas årsmøte 14. februar 1926, fremsatte Dietz dette forslag: «Eidsiva setter seg snarest i forbindelse med institusjoner og privatpersoner som kan tænkes at interessere sig for opprettelse av et historielag for Østfold». Årsmøtet overlot til styret å behandle saken. Følgen ble at Dietz

gjennom Eidsiva kunne innkalle til et møte i Bondeheimen i Sarpsborg søndag 7. mars 1926 klokken 16.00.

Her møtte en stor gruppe personer fra hele fylket som alle ønsket å danne et historielag for Østfold, og det ble raskt enstemmig vedtatt å stifte Østfold Historielag. Arbeidsutvalget som ble nedsatt for å forberede en generalforsamling, fikk Ingebret Aas som sin formann, og det ble laget utkast til lover. Søndag 25. april 1926 ble den første generalforsamlingen avholdt. Det møtte ca. 15 personer, og Ingebret Aas ble valgt til lagets formann. Dietz holdt først et kort foredrag om lagets oppgaver, nærmest i tilknytning til lovforslaget, som deretter ble vedtatt.

Stiftelsen av laget gikk raskt og glatt. Styret så klart at den oppgaven som hadde førsteprioritet, var å samle levende tradisjon, sagn, eventyr, tru og skikk osv. Det ble ikke de store resultatene de første årene, men under krigen 1940–45 våknet interessen for historielagsarbeidet for fullt. I 1946 utkom lagets tidsskrift

«Østfold» med sitt første hefte, og dette betydde mye for den lokalhistoriske interessen i fylket vårt.

En sak som var gjenganger på årsmøtene, var ønsket om å gjøre laget til et fylkeslag for de mange lokale historielagene i fylket. Dette ble en lang prosess. Så tidlig som i 1953 luftet fylkeskonservator Lauritz Opstad, som også var lagets sekretær og redaktør, tanken om et Østfold Historielag bygd på lokallagene. Dette ville bety at lokallagsmedlemmene automatisk også var medlem av Østfold Historielag, men dette ble ikke fulgt opp.

På årsmøtet i Enningdal 10. april 1983 kom man så endelig fram til en løsning da årsmøtet enstemmig vedtok å endre formålsparagrafen, § 1: «Østfold Historielag vil fremme og vekke interessen for lokalhistorisk virksomhet i fylket, og være lokallagenes eget fylkeslag. Det forutsettes at lokallagene driver sin virksomhet på egne premisser.»

Østfold ble derfor landets første fylke som fikk gjennomført ordningen med paraplyorganisasjon – og siden 1983 har dette fungert utmerket for de 26 lokale historielagene.

En av fylketslagets viktigste oppgaver nå er å gi ut de to tidsskriftene: *Wiwar* og *Runar*.

Wiwar – lokalhistorisk tidsskrift – kom første gang ut i 1972. *Runar* – slektshistorisk tidsskrift – så dagens lys i 1981. Begge tidsskriftene har i alle år kommet ut med to hefter i året og vi har hatt dyktige redaksjonskomiteer fra første stund.

En annen viktig oppgave for Østfold Historielag har vært å kartlegge den store innvandringen til Østfold fra Sverige. Det var etter kontakt fra Foreningen Norden avd. Sarpsborg i 1986 at dette arbeidet startet. Det var nok ingen som ante omfanget av det registreringsarbeidet man så smått satte i gang i 1989. Ut fra kirkebøker/klokkerbøker ble svenskene registrert for perioden 1812 til 1920. Dette ble en oppgave som

man arbeidet med helt til 2004. Det var et møysommelig og nitidig arbeid – alle lokallagene var involvert med registrering i sine kommuner – og i disse årene «slet vi ut» flere komiteer på fylkesplan. Styret ønsket at dette enorme materialet med hele 27 142 navn på svensker innvandret til Østfold skulle sendes Digitalarkivet for så å bli tilgjengelig på nett – og i desember 2004 ble det lagt ut, til stor glede for mange.

Vi har flere aktive komiteer – foruten våre to tidsskriftkomiteer – alle valgt av fylkesårsmøtet:

Ætthistoriekomiteen

I formålsparagrafen står det: «Gjennom kurs, konferanser og informasjon skal komiteen bidra til å øke interessen for slektsgransking i lokallagene, særlig med tilknytning til de sosiale og økonomiske forhold i Østfold».

I denne dataalderen kunne man tro at komiteen snart overlevde seg selv, men du verden hvor mange som er glade for at komiteen er til og fortsatt arbeider med «papirversjon» i slektsforskningen ved siden av data. Det er ikke alle som bruker datamaskin og Internett, og da er det godt å kunne møtes med permen og notatene på møter hvor slektsforskere treffes, på turer til arkiv og museer osv.

Oppmerknings- og stedsnavnskomiteen

I formålsparagrafen står det: «Komiteen skal arbeide for stedsnavnregistrering og kulturminnemerking i alle kommuner i Østfold. Dette kan skje gjennom kurs, konferanser, foredrag og informasjon.»

Komiteen er aktiv ute «i marka» og er til stor støtte for lokallagene.

Kilderegistreringskomiteen

Komiteen hadde som formål å registrere alle typer kilder bl. a. kirkebøker osv., men etter hvert har et nært og godt samarbeid med DIS-Østfold resultert i at komiteen registrerer bl.a. matrikkelen 1723 og den formidler kontakt rundt i lagene for å skaffe registratorer.

Kulturminnekomiteen

Styret opprettet denne komiteen for et par år siden. Vi så viktigheten av å ha en egen komité som kan rettlegge og bistå

Bildet til høyre: Styret i jubileumsåret.
Bak fra venstre: Jarle Heed, Barbro Kvaal, formann Marit Egeberg Krog, Harald Thoresen. Foran fra venstre: Erik Kultorp, Aslaug Barfelt og Karen Helene Brødholt.

lagene når «ting» oppstår rundt om i kommunene.

Turer/vandringer

Tidligere var laget flere ganger arrangør av flotte turer til både Sovjetsamveldet og Frankrike. Disse ble etter hvert avløst av dagsturer i eget fylke – to turer i året – én vår og én høst. Dette for å bli kjent med Østfolds historie. Disse arrangementene er blitt svært populære. Østfold fylke er jo ikke så stort, så det meste er nær lokalhistorie for de fleste.

Bokpriser

På årsmøtet i fylkeslaget blir det delt ut bokpriser i to kategorier: én med hovedvekt på lokalhistorie og én med hovedvekt på slektsgransking og kildeutgivelse.

At disse prisene kan få ringvirkninger, viser fjorårets pris for lokalhistorie. Svein Syversen, som fikk prisen for boka «Fjella i Indre Østfold», ga raskt prispengene til de tre lokallagene Eidsberg, Rakkestad og Marker, som har felles grense til «Fjella». Her var det nemlig flere flyslipp under siste krig; flere av disse stedene er blitt merket, men et par mangler slik merking. Disse tre lokallagene fikk prispengene for at de sammen skulle få merket nok et slippsted. Dette ble lagene raskt enige om at de ville gjøre, og søndag den 3. september vil vår fylkesformann foreta avdukingen

Vi har i flere år hatt en nært og fruktbart samarbeid med Fortidsminneforeningen avd. Østfold. Vi har jo mange felles mål og interesser, og har valgt å samarbeide om oppgaver – til glede for begge parter. Kulturminnedagen er et godt eksempel på dette. Vi har også kontorfellesskap med Fortidsminneforeningen i Gamlebyen i Fredrikstad.

Ellers er fylkeslagets oppgave å koordinere historielagsarbeidet her i fylket – ha godt samarbeid med myndighetene og spesielt med fylkeskommunen. Gjennom våre komiteer skal vi stå til tjeneste for alle lokallagene og få gjennomført

arbeidsplanen som fylkesårsmøtet vedtar. Årsmøtet består jo av delegater fra lokallagene våre, som styremedlemmene er rekruttert fra, og felles utfører vi alle et viktig arbeid. At vi i 1983 fikk gjennomført ordningen med paraplyorganisasjon her i Østfold, har gjort sitt til at lagene seg imellom er blitt bedre kjent med hverandre, medlemmer møter på hverandres møter og tilstelninger og samarbeider godt om arrangementer, som for eksempel bokprisen.

Styret i jubileumsåret:

Formann: Marit Egeberg Krog, Marker, nestformann: Aslaug Barfelt, Tune, viderer: Karen Helene Brødholt, Hobøl, Harald Thoresen, Kråkerøy, Jarle Heed, Idd og Enningdal, Erik Kultorp, Rakkestad, fram til årsmøtet Barbro Kvaal, Marker, etter årsmøtet Gunnar Halstvedt, Askim – varamenn: Ragnar Dahl, Borge og Torsnes, Johnny Bergersen, Eidsberg og Gerd Fagerhøi, Halden.

Marit Egeberg er formann og Aslaug Barfelt er nestformann i Østfold historielag.

Priser til Sven G. Eliassen

Tidligere direktør for Borgarsyssel museum, Sven G. Eliassen, fikk i mai tildelt Wilsemedaljen for sin innsats for kulturhistorien. Tidligere i år fikk han Fortidsminneforeningens kulturvernpris for 2005. Navnet Wilsemedaljen stammer fra den danske presten Jacob Nicolai Wilse, som ble sogneprest i Spydeberg i 1768.

Historielagets nettsider

KURT TVERLI

Våre medlemmer kommer sakte men sikkert på nettet i ulike presentasjoner. Mange har laget informative sider, der de presenterer aktiviteter og annen informasjon om laget. De fleste har erfart at når man setter seg ned og skal legge ut informasjon, som «hele verden» skal lese, blir det på en måte en ny situasjon. Plutselig kan man oppleve at det lille laget har en betydning ut over den lokale grensen man tidligere har tenkt for virksomheten. Man begynner å tenke på om teksten bare skal være på norsk, eller om den må oversettes; man får kanskje nye ideer om å nå fram til «utvandrede» personer fra kommunen, eller man har kanskje spesielle ting og aktiviteter som kan interessere andre ut over Norges

landegrensene? På denne måten opplever mange at bare det å bestemme seg for at laget skal ha sine egen nettsider, gjør at organiseringen av informasjonen blir viktig. Dette er et godt tegn. Det er derfor jeg alltid anbefaler at man oppnevner noen personer til en redaksjon, ikke for mange, men en liten gruppe er nyttig.

Aktiviteter

De ulike lagene har ikke de samme aktivitetene til en hver tid. Noen lag har noe de skal selge, som bøker, og annet fagstoff i ulike innpakninger. De fleste lagene har et informasjonsbehov. Man vil gjerne fortelle hva laget driver med. Aktiviteten er heller ikke lik i alle lag, men i en presentasjon er det viktig å fin-

ne fram til det man er god i. Aktivitetene kan være mange: slektsforskning, stedsnavn, bevaring av hus og bygninger, veier og kulturminner. Noen lag er flinke til sosialt samvær, som knytter laget sammen. Det er svært viktig, derfor er det populært med historiske vandring, i nærmiljøet, eller at man tar turer ut av bygda. Da er det gjerne et tema, som blir for den turen. Slike aktiviteter er viktige å få presentert, og de egner seg svært bra på nettsidene. Nå kommer bildene i tillegg til teksten. Noen sier at bildene forteller mer enn teksten, men man må holde på interessen til de besøkende. Det er ikke alltid lett. Noen av de besøkende leter etter spesielle ting for sin egen del, og søker gjerne på stikkord i den forbindelse.

Søkeord

Da er det viktig at man har laget sidene slik at de som søker, får treff på akkurat dine sider. Det kan være ting eller aktiviteter som akkurat ditt lag har, og som du er interessert i at vedkommende skal få lese om. Derfor må man legge inn informasjon på den enkelte side, som gjør at søkeren finner fram til akkurat din informasjon. Det kan gjøres på flere måter, men de mest brukte er såkalte meta-tag-ger. Det er tekststrenger man legger inn i den enkelte side, etter <HEAD>. Du kan lettest se slik skjult informasjon ved å «vrenge» siden, det vil si at du velger «Vis» og «Kilde» fra menyen. Noen linjer kan se slik ut:

```
<META NAME="Description" CONTENT="Medlemsorganisasjon for lokalhistorielag i Norge"> Denne er hentet fra Landslagets sider, og er en beskrivelse av nettstedet. Videre kan det være lurt å ha disse nøkkelordene, eller «keywords», som eksempel denne: <META NAME="Keywords" CONTENT="LLH, Landslaget for lokalhistorie, historielag, Historielag, lokalhistorie, slektsgranskning, slektsgranskning, local history, genealogy, kulturhistorie, museum, HEIMEN, Lokalhistorisk Magasin, kultur, minnesamling, kulturvern, frivillig innsats, local history society, publikasjoner."> Legg merke til skrivemåten. Denne teksten
```

ANNONSE

«Nordmenn i dødsleirene»

Over 6000 norske soldater deltok i den amerikanske borgerkrigen 1861-65. Tusen døde. Flere hundre var i grusomme leirer. Halv nakne bodde de under åpen himmel i kulde og hete. Bare i Andersonville døde nær hundre av dem av sult, sykdom og tortur. Fortiet i de sentrale bøker om nordmenn i USA.

The Norseman, editors T.B. Bore and H.Cleven: «Historians must be selective about what they choose to cover. ... The Civil War, however, has not been the focus of their (Semmingen and Lovoll) study and, consequently, neither are the POW camps».

Kommentator Gudleiv Forr i Dagbladet: «Deres skjebne er fullstendig fortiet, både i oversiktsverk og i norske leksika... Deres dramatiske og til dels blodige historie bør ikke glemmes når norsk utvandrerhistorie skrives».

Tidligere førsteamanuensis ved Høgskolen i Agder, Bjørn Slettan: «Beretninger om kriger har ofte blitt heltenes og seierherrenes historie, mens kostnaden i menneskelig sorg og savn og de lange skyggene i ettertid blir fortrent. Ikke så i Torbjørn Greipslands bok om nordmenn i dødsleirene under den amerikanske borgerkrigen. Det er rosverdig at han dokumenterer disse mørke sidene, gjennom en imponerende samling av beretninger fra øyenvitner. Når det hevdes at dette kapitlet i krigshistorien i stor grad har blitt fortiet, så synes det være god grunn for påstanden. Det gjelder både generell historieskriving og utvandringsslitteraturen».

160 sider på norsk, 60 på engelsk. Kr. 200,-.

Se www.emigrantforlaget.no. Tlf 994 394 81. E-post: emigforl@online.no.

Bildet til høyre: TjeldsundFotoNet viser lokale bilder vel organisert i et program, som kan lastes ned fra nettet gratis. Coppermine, skrevet i PHP, lar deg konstruere et interaktivt nettsted, nyttig for å presentere og komplettere bilder med tekster organisert i lett tilgjengelige album.

skal ikke vises, men søkerobotene finner den. Her ser vi at spesielle ord, som folk vil søke på, og som finnes i teksten på sidene, er plukket ut. Selvfølgelig er det da tanken streifer oss at vi skal legge ut veldig mange ord, som vil få treff ved eventuelle søk. I praksis vil det ikke være lurt å ha veldig mange ord. Derfor må man velge disse nøkkelordene med omhu. Dette krever at man tenker grundig igjennom innholdet og at det er samsvar med denne informasjonen og artiklene på nettstedet. Vi skriver inn disse metataggene bare for å gjøre det lettere for robotene å finne denne informasjonen, slik at de som søker, blir sendt direkte til akkurat din side. Helst vil vi at den siden skal komme øverst, eller først på siden. Da er det lettest å bli valgt av den som etterspør informasjonen. De lag som er med på Landslagets Internettportal, og som har fått gratis domenenavn med endelsen lagnavn.historielag.org, blir alltid annonsert av oss, slik at de kommer langt fram på lista. Det er bare å teste, prøv med et søk på ordet «historielag». Da kommer Landslaget for lokalhistorie sine nettsider øverst. Slik kan man teste på ulike nøkkelord, og ved å jobbe bevisst, kan man komme høyt opp på lista. Det vil ta en tid, men iherdig og bevisst jobbing vil gi resultater. Det finnes ulike bedrifter som tilbyr å annonsere for ditt lag, ganske dyrt, og de hevder at de vil gjøre jobben bedre enn du kan selv. Dette er ikke bestandig riktig, og jeg mener at dette kan du selv klare med litt planlegging, og da koster det ikke noe. Samtidig lærer man seg knepene. Når det gjelder hvilke «søkemotorer» man vil bruke, er det bare å innse at Google er den beste, og den som er langt framme med ulike tilleggsprodukter vi kan ha bruk for på nettet.

Organisert

Mange lag nøyter seg med å ha informasjon lagt ut, som en typisk brosjyre. Det er ingen feil i det, men etter hvert vil man kanskje ta et skritt videre. Det er greit med presentasjon på den måten, men noen vil kanskje si at det er kjedelig. Derfor er det også mulig å lage nettsider som gir noe mer enn akkurat disse sidene med tekst og bilder. Det er flere måter å gjøre dette på, og resultatet kan bli veldig bra. Det er det vi kaller for interaktivitet; den besøkende kan faktisk bidra til at dine sider blir bedre, dersom innspill og tips blir fulgt opp. Kanskje skulle det vært greit å vite hvem som var innom sidene våre? Statistikk over besøk, antall besøkende, hvor de fant fram, søkeord osv. Dette har vi nevnt i tidligere artikler. Det kan gjøres på mange måter. For de lagene som er med på Landslagets prosjekt, vil det alltid være enkelt å se alt dette, og litt til. Den omfattende statistikken gir mye informasjon tilbake til deg som designer. Dette med gjestebøker er greit, men i disse spam-tider, er det ikke så enkelt å unngå at slike sider blir fylt opp med all slags søppelpost. Derfor er det heller ikke så populært lenger med gjestebøker på den tradisjonelle måten. Man kan heller gi den besøkende muligheten til å registrere seg på en sikker måte, og bli med på nyhetsbrev, eller noe slikt. Har man verdifull informasjon å tilby, kan dette bli en bra aktivitet på nettstedet.

Man får knyttet nye positive kontakter, og de som registrerer seg, gjør det frivillig, og det er den riktige veien å gå. De må dessuten oppgi riktig e-postadresse i og med at de må bekrefte registreringen. Du vil finne et eksempel på slik registrering på www.member.articnet.no. Det er ulike måter å lage dette på. Man bruker da muligheten som ligger i databasen, som følger med på kontoen. Det er flere historielag som har gode nettsider. Vågan Historielag, har fått til en meget fin presentasjon, og det er nesten som man vil melde seg inn i laget, når man klikker seg innom. Sidene er enkle, og informative, man beveger seg lett innenfor menyen (www.vagan.historielag.org).

Verktøy

Det er ulike verktøy man kan bruke når man vil lage nettsider. De mest vanlige er såkalt html-koding. Der er det ulike program man kan bruke. Landslagets cd med program og tips vil gi deg flere ideer om hvordan gjøre dette. Det finnes flere måter å lage presentasjoner på. Jeg nevner Tjeldsund historielag, som i tillegg til sine egne nettsider, har laget en fotodatabase (www.tjeldsundfoto.net), som er en interessant måte å vise fram bilder på. De har brukt et program, som er gratis og som heter Coppermine (www.coppermine.com). Det er i hovedsak ferdig ved installasjonen, etter at du har lastet det ned, og det er bare enkle tilpasninger som skal til for at det funge-

rer utmerket på ditt nettsted. Det viktige er at det passer fint for bildedatabaser, og det kan oppdateres av flere. Du kan gi tillatelser og kontoer til andre som vil være med og vise sine bilder. Det er i det hele en interessant løsning, som gjør at besøkende blir interesserte og gjerne registrerer seg. Senere kommer de tilbake for å se om det er kommet nye bilder, eller kanskje for å oppdatere tekst til bilder man tidligere ikke hadde fullstendig informasjon om. Dette er en viktig del av dette konseptet. Det vil også aktivisere de besøkende. Dersom vi går videre i funderinger omkring nettstedets tilgjengelighet, kan man tenke på om informasjonen er like tilgjengelig for alle. Det vil si at for eksempel svaksynte kan få siden tilpasset seg; dette er ting man i alle fall skal forvente seg av myndighetenes nettsteder. De ulike nettleserne er litt bedre, men enda er det mye ugjort på dette feltet.

Kurt Tverli er styreleder i Landslaget for lokalhistorie og drifter nettstedet Artinet.

Sviktende rekruttering til frivillige organisasjoner

AV KJELL FOSSEN

I det 19. århundre økte det folkelige engasjement i det norske samfunnet. Haugeianerne hadde tidlig brakt liv og initiativ inn i bygder og byer, og hadde lært folk av begge kjønn opp til å ta personlig ansvar for seg selv og andre. Senere kom formannskapslovene som i større grad enn tidligere overlot styret av lokalsamfunnene til folket selv. På 1840-tallet ble en rekke frivillige organisasjoner stiftet, blant annet de første måteholdsforeningene. Bak stod en rekke fremtredende menn fra høyere sosiale sjikt, som så hvilken fare det overhåndtagende alkoholforbruket representerte for folkehelsen. 30–40 år senere ble dette arbeidet ført videre av en grasrotbevegelse, som sprang ut av de lavere klassene. Den ble til en gigantisk folkebevegelse, som førte til et bredt engasjement og oppofrende frivillig innsats. Bevegelsen fikk en landsdekkende organisasjon og ble en maktfaktor som ikke noe politisk parti kunne overse.

Lærerne – som med opprettelsen av seminarene fikk stadig bedre utdanning – stod sentralt i det holdningsskapende arbeidet som knyttet skolen og samfunnet sammen om et felles mål. Det sier noe om skolens og lærernes solide posisjon i lokalsamfunnene fra slutten av 1800-tallet. Lærerne kom fra det brede lag av folket og brøt preste- og embetsmannsdynastiens monopol på boklig lærdom. Med sin erfaring i ledelse og organisasjon kom de til å spille en stor rolle i en rekke frivillige organisasjoner, blant annet mållagene, misjonsforeningene, sang- og musikkforeningene, skytterlagene og idrettslagene.

Lærerne ble nasjonsbyggere i Erling Kristviks ånd. De skulle ikke bare spre kunnskap, men også dannelse, og de brukte sin tilmålte fritid til å oppdra folk til solidaritet og ansvar for samfunnet. De gav folk en lokal og nasjonal identitet, og de gav dem tanker og visjoner som bandt sammen ulike mennesker i

Landslaget for lokalhistorie i skolen søker medarbeidere

Landslaget for lokalhistorie i skolen (LLS) ble stiftet i 1978. Laget arbeider for å styrke lokalhistoriens plass i alle skoleslag, i samarbeid med andre aktuelle lag og organisasjoner. LLS utgir fagtidsskriftet «Fotefar», som kommer ut med fire nummer i året, og er et forum for lokalbasert undervisning og læring.

Vi søker et større antall medarbeidere, slik at publikasjonen på en bredest mulig måte skal kunne gjenspeile det som rører seg på det lokalhistoriske feltet i og utenfor skolen i alle deler av landet. Arbeidet vil bl.a. bestå i å samle inn og presentere skolerelevant lokalhistorisk stoff, formidle egne og andres undervisningsopplegg, engasjere ressurspersoner til å fortelle om og formidle interessante livshistorier, formidle tanker om bruk av

lokalmiljøet, museer og arkiver, anmelde didaktisk lokalhistorisk litteratur og ellers delta i det redaksjonelle arbeidet.

Kommunikasjonen med redaksjonskomiteen vil skje på nettet og således være uavhengig av tid og sted.

Arbeidet er basert på frivillighet og en vilje til å dele tanker og kunnskaper som kan berike historieundervisningen i skolen, bidra til utvikling av identitet og en ansvarsbevisst holdning til vår felles historie og kulturarv.

Interesserte bes snarest kontakte lagets leder 1. amanuensis Kjell Fossen på mailadressen: kjell.fossen@psypp.uib.no eller på tlf: 55 58 48 38 / 55 25 77 67, eller pr. post på adressen Institutt for læring og helse, Vektergården, Christiesgt. 13, 5020 Bergen.

bygder og byer til et større sosialt og kulturelt fellesskap. Læreryrket var et kall og lærerne skulle være forbilder for allmuen. Arbeidet i skolestuen ble bare en del av livsgjerningen. Folk hadde klare forventninger til hva de burde kunne forvente av en lærer utenfor skolen. Levde han opp til disse gjennom frivillig innsats og synlig handling, ble han en viktig og ansett person i bygde- og bysamfunnene.

Går vi 50 år tilbake i tid finner vi ennå lærerne sterkt representert i de frivillige organisasjonene. Det som skjedde på 1990-tallet med de store skolereformene og det som kom av utspill fra ledende skolebyråkrater og politikere, var meget uheldig i et samfunnsmessig perspektiv. Lærerne følte at de ble satt på sidelinjen i viktige prosesser, de ble frarøvet sin selvrespekt og i høy grad degradert til A4-byråkrater. Utviklingen senere har ytterligere redusert lærernes muligheter til å bruke sin kompetanse i ledelse og organisering, og sin tradisjonelle idealisme til samfunnsnyttig innsats utenfor skolen.

En undersøkelse blant studenter i historiedidaktikk ved universitetet i Bergen viser at over 80 % var engasjert i en eller annen form for frivillig arbeid på midten av 1980-tallet, mot bare få prosent etter tusenårsskiftet. At de nye lærerne som skal ut i skolen synes å svikte det frivillige organisasjonsarbeidet, er særdeles betenkelig.

Skolen er blitt en arbeidsplass som alle andre. Da skolebyråkratene begynte å detaljregulere skolehverdagen, øke den bundne arbeidstiden og pålegge lærerne en rekke plikter som hadde lite med læring og elever å gjøre, reduserte de mulighetene deres til å kunne drive med frivillig arbeid i det som var igjen av fritid. Når arbeidsgiveren på en provoserende måte begynte å telle timer og minutter, ble lærerne nødt til å gjøre det samme. Fagforeningstenkningen overtok der kallstanken hadde vært rådende. Skolens stramme budsjetter har dessuten redusert lærernes muligheter til støtte til etterutdanning og faglig oppdatering i skoletiden.

Noen har sett den uheldige utviklingen, men har ikke presentert noen

gode løsninger. Politikerne har tanker om å organisere «frivilligheten» etter vanlige byråkratiske modeller. Forsøket er dømt til å mislykkes. Skal lærere og andre igjen kunne trekkes inn i et aktivt samfunnsnyttig arbeid på fritiden, må de få en arbeidssituasjon som gjør dette mulig. Det må skapes et overskudd som gir lyst til idealistisk innsats. På den annen side må organisasjoner og lag som driver med samfunnsnyttig arbeid, gis økonomiske muligheter til fortsatt drift. Ingen vil gå inn i organisasjoner som lever fra hånd til munn og er helt avhengig av stadig reduserte offentlige tildelinger.

Landet er helt avhengig av de frivillige organisasjonene. De offentlige myndighetene har verken kapasitet, kunnskap, erfaring, innsikt eller evne til å overta disse innsatsområdene. Ikke er det ønskelig heller.

Kjell Fossen er leder for Landslaget for lokalhistorie i skolen.

Skattefritak for gaver til frivillige organisasjoner

For at givere av pengegaver til frivillige organisasjoner skal kunne kreve skattefradrag for dem på sine selvangivelser, er det en forutsetning at organisasjonen er godkjent av skattemyndighetene. Landslaget for lokalhistorie har så langt ikke vært godkjent organisasjon, av den enkle grunn at en søknad ikke har vært sendt inn, før nå i år. Den ble sendt til Sør-Trøndelag fylkesskattekontor, altså til det fylket hvor organisasjonen har sitt sekretariat. En godkjennelse derfra er mottatt, og Landslaget er nå oppført på skatteetatens oversikt over godkjente organisasjoner. Dette betyr at Landslagets medlemmer heretter kan motta pengegaver fra sine enkeltmedlemmer, for tiden inntil kr. 12.000 (minst kr. 500). Reglene for rapportering er slik at underliggende medlemslag må rapportere til Landslaget, som i sin tur rapporterer til Skattedirektoratet. Mer informasjon om dette vil bli gitt direkte til lagene.

Frivillighetsregister og momsrefusjon

I august 2005 ble det oppnevnt en arbeidsgruppe av Kultur- og kirkedepartementet for å utrede opprettelsen av et frivillighetsregister. Dette har sammenheng med spørsmålet om en varig momskompensasjonsordning for frivillige organisasjoner, men registeret favner bredere enn nevnte spørsmål. Det legges opp til at registeret blir utredet før momskompensasjonen. Arbeidsgruppen la fram utredningen 22. juni 2006 for statsråden (NOU 2006:15. Frivillighetsregister). Utredningen er sendt ut på høring til berørte organisasjoner, med frist 1. november 2006 til å avgi uttalelse. Deretter vil den etter hvert bli lagt fram for Stortinget og kunne ut i en Lov om frivillighetsregister.

Det skal være frivillig å registrere seg i dette registeret, som vil trolig bli samkjørt med Enhetsregisteret og Stiftelsesregisteret i Brønnøysund. Lokaliseringen vil bli avgjort senere, men det er foreslått drevet av det offentlige og finansiert gjennom en årsavgift. Denne er så liten (kr. 150 er foreslått) at den ikke være til hinder for at mindre organisasjoner lar seg registrere. Opplysningene i registeret vil bl.a. være basert på innsendte vedtekter og regnskap.

Spørsmålet om en varig momskompensasjonsordning er blitt utredet separat av Frivillighet Norge (www.frivillighetnorge.no/upload/dokumenter/momsutredning.pdf), og er i øyeblikket til høring med frist 15. oktober. I denne utredningen er det foreslått tre alternativer for varig momskompensasjon, og høringen vil avgjøre hvilket som blir valgt. Det ene er en fradragsordning, det andre er et fullt fritak og det tredje en kompensasjonsordning lik den vi har i dag, men utvidet til å gjelde all moms. Det siste vil være det mest ressurskrevende. Alle alternativer har sine ulemper, men fra den enkelte organisasjons side vil nok fritaksordningen være den gunstigste. Men en forutsetning for å kunne få kompensert momsen, er at man registrerer seg i frivillighetsregisteret.

Barnebok fra Fosen historielag

Bernt Gjelvold (f. 1949) har fortalt om sin oppvekst på Ørlandet på 1950-tallet, og denne fortellingen har

Fosen historielag utgitt som bok nr. 7 i sin småserie (2005) med tittelen *Da jeg var liten*. Boka er illustrert av Aud Schei Lilleengen. Her er historier om lek og alvor, om påfunn som ikke alltid var like kloke, om dyra på gården (Gjelvold) med flere generasjoner og folk som kom innom. Det står at boka passer for barn i alle aldre. 69 sider.

Konfirmasjonsbilder fra Skaun

John J. Dahlen, nåværende styreleder i Skaun historielag, fikk i 1998 en idé om å utgi ei billedbok med konfirmasjonsbilder fra Skaun kirke. Ideen kom i forbindelse med utstillingen "Å gå for presten" det året, hvor det kom inn mye billedmateriale m.m. Han fikk hjelp med å identifisere konfirmantene på bildene, og arbeidet resulterte i billedboka *Konfirmasjon 1900-2001 Skaun kirke*, utgitt av Dahlen i 2001. Boka ble godt mottatt, og dette har ført til ytterligere to utgivelser, denne gangen ved Skaun historielag. Disse er kalt *Konfirmasjon 1900-2003 Børsa kirke* og *Konfirmasjon 1900-2003 Buvik kirke*, begge utgitt i 2003. Det har ikke lyktes å skaffe til veie bilder av de aller første kullene, med unntak av noen få. Fra 1920-tallet er de stort sett på plass. Der bildet ikke finnes, er navnene på konfirmantene satt inn. Andre historielag i Sør-Trøndelag har grepet ideen, og det er Dahlens visjon at alle prestegjeld i landet kan få utgitt slike bøker.

Særlig de eldste bildene haster det med å få utgitt og identifisert. Hermed er ideen gitt videre. Dersom slike billedbøker finnes, ta gjerne kontakt med magasinet redaksjon.

Mandal bys historie

Bind III av Mandal bys historie er kommet (2006), med Bjørn Slettan som forfatter og Mandal kommune som utgiver.

Han er historiker

og har skrevet flere bøker og artikler, mest om lokalhistoriske emner. Her kan nevnes Agders historie 1840-1920. De to første bindene av Mandal bys historie er skrevet av Finn-Einar Eliassen, og kom i 1995. Bind III omhandler perioden 1850-1950. Sjøfartshistorien står sentralt i de første årene av denne perioden, mens industriens framvekst tar over i betydning etter hvert. 646 sider. Sakregister, personregister, stedsregister, fartøyregister. Pris kr. 650. For alle tre bindene kr. 1100. Henv. Mandal kommune, Postboks 181, 4502 Mandal.

Bygdebok Stod, Kvam og Egge

Bygdeboknemnda for Stod, Kvam og Egge har lagt fram det første bindet av *Bygdebok for Stod, Kvam og Egge* (2006).

Den består av tre deler: a) allmenn bygdehistorie fram til ca. 1660, skrevet av redaktør Jarle Skjei, b) geologi, skrevet av Harald Duklæt og c) botanikk og zoologi, skrevet av Bjørn Kinderås. De tre delene har fått henholdsvis 235, 46 og 250 sider til disposisjon. Inkl. forord og registre er boka på 556 sider. Det er tre historielag som har rekruttert medlemmene av bygdeboknemnda: Forr, Kvam og Egge. Forordet opplyser at verket blir på 9-10 bind, der 3 bind vil være allmenn bygdehistorie, to bind gårds/bolig- og

brugerhistorie for Stod og Kvam og 3 bind for Egge.

Bergensbanens voktere

Honoria Bjerknes Hamre: *De holdt Bergensbanen åpen. Jernbanefamiliene på høyfjellet 1909-1988*. Eide forlag 2006. Vi siterer fra bak-

sida: "Dette er historien om et samfunn som oppsto og forsvant i løpet av 80 år, om Bergensbanens høyfjellsstrekning og menneskene som arbeidet for å holde jernbanen åpen. Skolen sto sentralt i Finsesamfunnet. Da den siste barnefamilien flyttet i 1988, ble skolen nedlagt. En epoke var over. Fortellingene i denne boken handler først og fremst om dem som bodde i vokterboligene og arbeidet under vanskelige forhold for å holde jernbanestrekningen over høyfjellet åpen. Vi får også høre om dagliglivet i Finsesamfunnet, om lagsarbeid, feiring av høytider og skirenn. Dramatiske redningsaksjoner i fjellet, staselige kongebesøk og historier fra krigsårene finner vi også i denne levende historieboken." Forfatteren er sterkt knyttet til Finse. 208 sider. Kr. 298.

Vegbygging i Skaun

Skaun historielag utga i 2005 boka *Fra rideveg til motorveg. Veglans i Skaun gjennom 1000 år*. Gerd Søråa har vært forfatter,

og hun har flere faglitterære og lokalhistoriske bøker på samvittigheten, men er også kjent som journalist i flere aviser (1954-2001). Visste du at de tre første hovedvegene mellom Trondheim og Oslo gikk gjennom Skaun, før man fikk vei fra Ulsberg via Berkåk og Soknedalen til Gauldalen? Eller at hovedvegen mellom Trondheim og Bergen bestandig har gått gjennom Skaun? I 2005 ble ny-

veien mellom Uddvoll bru over Gaula til Orkdalen åpnet, noe som er den sjette hovedvegtraseen gjennom Skaun. Les mer om dette i boka. 96 sider.

Gards- og slekthistorie for Oppdal

Bind II av Gards- og slekthistorie for Oppdal. Drivdalen er skrevet av Ola Bjerkås og utgitt 2006 av

Oppdal kommune. Med en del mindre justeringer er stoffet i bind 2 satt opp på samme måte som i bind 1, som kom i 2001. Boka, som er på 659 sider, er bakerst utstyrt med kildeoversikt, litteraturliste, gårdsregister (herunder boliger og husmannsplasser) og billedliste.

Bekymringsfull utvikling for bibliotekene

Tallenes tale for bibliotekene i Norge er ubehagelig klar: Hver fjerde bibliotekfilial er lagt ned. Hele 292 biblioteker er forsvunnet fra 1995 til 2005. Fortsetter nedskjæringene, er det dramatisk for Norge, som allerede i utgangspunktet ligger på jumboplass i Norden når det gjelder bibliotekbevilgninger. En ny bibliotekutredning skal foreligge i høst, der den videre skjebnen til bibliotekene bestemmes: Vil de få et løft, eller vil nedleggelsene fortsette? Spørsmålet er hvor forpliktende kommunens ansvar skal være for bibliotekene. Et forskningsprosjekt har dokumentert hvor nyttig bibliotekene er for innbyggerne. Det viser at norske husstander verdsetter nytten av bibliotekene som klart større enn kostnaden. Hele 94% mente at det er en rettighet å ha et folkebibliotek i kommunen. Fortsatte nedleggelse vil få uheldige konsekvenser også for også de historielagene som samarbeider med biblioteket om et lokalhistorisk arkiv. Derfor håper vi at politikerne tar forskningsrapporten ad notam.

Minneord om Kjell Haarstad

AV ANDERS KIRKHUSMO

Den 8. juni 1906 gikk Kjell Haarstad bort i en alder av 71 år. Døden kom brått på, selv om han hadde vært plaget med sykdom i mange år. Med ham er ikke bare en trønderisk, men landskjent forsker, formidler og organisasjonsmann innen den lokalhistoriske bevegelsen gått bort.

Kjell Steinar Haarstad var født i Selbu i Sør-Trøndelag 28. mai 1935, og mye av hans historieskriving og forskning tok utgangspunkt i heimbygda som han var så nær knyttet til, selv om han både som yrkesutøver og pensjonist var bosatt i Trondheim. Haarstad kom sent i gang med en forsker- og universitetskarriere. Han tok eksamen ved Levanger lærerskole i 1959, tok senere fag ved Norges lærerhøgskole, og arbeidet som lærer og adjunkt ved ulike skoler i Trondheim i noen år. I åra 1970–1972 var Haarstad engasjert i full stilling som redaktør av bygdeboka for Selbu. Men først etter å ha fylt 37 år kom han fast inn i et akademisk miljø. Fra 1972 til 1975 var han vitenskapelig assistent ved Historisk institutt, Norges lærerhøgskole. I ca. 30 år var han knyttet til instituttet som i dag er en del av NTNU. Kjell Haarstad ble amanuensis/førsteamanuensis fra 1976 og professor i 1993, og innehadde denne stillinga inntil han gikk av i 2002.

Arbeidet med bygdeboka for Selbu var på en måte svennestykket i Haarstads lokalhistoriske produksjon. Som nevnt tok han til med dette arbeidet i 1972, men utover i 1970-åra gikk arbeidet parallelt med andre oppgaver. Bygdeboka kom ut to bind i 1972 og 1977, og han skrev det meste om allmennhistoria etter 1700 foruten at han var forfatter av den eldste delen av gardshistoria og sto forøvrig for redaksjonen av den. Bind 2, *Selbu i fortid og nåtid*, ble regnet som et

Med Kjell Haarstad er en iderik og kreativ forsker, formidler og organisasjonsmann innen den lokalhistoriske bevegelsen gått bort.

av de beste i landet for sin tid. Arbeidet med dette verket må ha gitt Haarstad ideer og inspirasjon til de temaer han senere tok opp i sin forskning. Som vit.ass. ved Historisk institutt arbeidet han med emner omkring moderniseringsprosessen i det norske bondesamfunnet på 1800-tallet. Det munnet ut i hovedoppgaven som bygde dels på et rikt kildemateriale etter lokale handelsmenn. *Bondenæringen i støpeskjeen. Strukturendringer i jordbruket. Selbu 1850–1900* (1974) ble senere trykt som bok (1976) og ble snart en klassiker på feltet. Ulike tema om «hamskiftet» ble senere utdypet i en rekke artikler og debattinnlegg i Historisk Tidskrift og Heimen. Haarstad var ikke redd for å gå ut med klare og selvstendige standpunkter i debatter. Det gjaldt for eksempel diskusjonen om den demografiske og økonomiske utviklinga i første halvdel av 1800-tallet, som i artikkelen i Historisk tidskrift i nr. 1–1976, *Perspektiver på hamskiftet*, et svar på Øivind Østeruds innlegg i samme tidskrift. I en annen sentral artikkel, *Sult, sykdom, død* (HT 1–1980) diskuterte han befolkningsteoriene til Malthus og Boserup med særlig vekt på årsaksforklaringer som berører sammenhenger mellom økonomi og mortalitet.

Haarstad sto mer laglig til for hogg også utenfor de akademiske sirkler da han senere kastet seg over et annet kontroversielt forskningsfelt, spørsmålet om den sørsamiske bosettinga i Midt-Norge.

Synspunktene hans munnet i første omgang ut i boka *Samiske vandringer i Sør-Norge* (1981), som ble fulgt opp av boka *Sørsamisk historie. Ekspansjon og konflikter i Rørostraktene 1630–1900* (1992). I disse bidragene vek han ikke tilbake for å drøfte spørsmålet på grunnlag av et svært sammensatt og krevende kildemateriale der han ikke hadde spesialkompetanse, som i arkeologi og stavngransking. Han var nok mer hjemme i det dokumentariske kildemateriale, i første rekke gjennom en systematisk gjennomgang av kirkebøkene.

Av andre aktiviteter vil jeg nevne arbeidet med grunnboka *Gotisk skrift*, som utviklet seg til et samarbeid med Aud Mikkelsen Tretvik. Det siste arbeidet fra hans hånd, var romanen *De siste karolinere* (2002), som var en skildring av general Armfelts felttog i Trøndelag.

Innen lokalhistorien spilte Kjell Haarstad flere roller, men de hang på en måte sammen. Rollen som lokalhistorisk forsker var en. En annen var formidleren, og den tredje organisasjonsmannen. I flere tiår etter ca. 1960 var Historisk institutt ved Norges lærerhøgskole et tyngdepunkt i landet innen faget lokalhistorie. Alt fra 1962 hadde instituttet et dosentur, senere professorat i lokalhistorie. Historisk institutt var også tidlig ute med undervisningstilbud, dels innenfor de ordinære studieplanene, dels i form av kurstilbud til lokalhistorikere og andre interesserte. Ved siden av Dagfinn Slettan var Kjell Haarstad den sentrale læreren i fagretninga. Instituttet maktet også å knytte bånd til den lokalhistoriske rørsla. Heimen ble i mange år redigert i Trondheim, og Kjell Haarstad var medredaktør i tidsskriftet i åtte år fra 1987–1994. Som flere ansatte før han og senere på instituttet var han også en tid styremedlem (1980–87), hvorav tre år som leder for Landslaget for lokalhistorie.

Var det inspirasjon fra heimbygda eller de mange år som lærer som ledet Kjell mot formidlinga av lokalhistorie til brede grupper ut over den akademiske tilnærminga? Han slapp i alle fall aldri taket på Selbu og Trøndelag. Så lenge organisasjonen var liv laga var han fra 1975 formann i Samnemnda for lokalhis-

torisk gransking i Nidaros bispedømme, som utga en rekke kildeserier fra landsdelen. Samnemnda var også medarrangør av de trøndsk-jemtske historikermøtene, der profesjonelle historikere fra Norge og Sverige regelmessig annet hvert år møttes med lokalhistorikere og andre interesserte.

Kjell Haarstad var en iderik og kreativ forsker, og en dyktig lærer på sine felter. Han var en beskjeden kar som ikke stakk seg fram eller higet etter verv i universitetshierarkiet. Haarstad påtok seg likevel lojalt rollen som instituttstyrer i en periode. Personlig var han ikke lett å komme inn på. Selv har jeg samarbeidet med han i mange år, som hans neststyrer ved instituttet, i Samnemnda, som medredaktør i Heimen, og ikke minst gjennom et samarbeid som strakk seg over tjuen år med arrangementet av de trøndsk-jemtske historikermøtene. Alle disse oppgavene utførte han på en ryddig måte. Ved Institutt for historie og klassiske fag, som det heter i dag, var Kjell Haarstad var en respektert og positiv kollega, men vernet om sine hemmelige rom.

Anders Kirkhusmo er førsteamanuensis ved Institutt for historie og klassiske fag, NTNU.

Dataprogrammet Tingene Forteller som medlemstilbud

Til tross for økende bevissthet omkring historie og kulturbevaring, har de færreste gjort noe konkret for å ta vare på *sin egen, nære historie*. Tingene Forteller er et dataprogram som tar tak i dette, og samler på en oversiktlig måte minner og historie knyttet til eget hjem, spennende for brukeren, og for etterkommerne.

Ved bruk følger du programmet

logiske struktur, og registrerer eiendom, hus på eiendommen, rom i husene, gjenstander i de enkelte rom, samt aktuelle personer. Bilder kan legges inn på alle nivåer. Du kan fritt bevege deg mellom registrerte objekter, og prioriterer selv hva du ønsker å arbeide med. Rapporten samler informasjon om det enkelte objekt, med foto. Rapportene kan også skrives til fil, som gjør det enkelt å bruke materialet i f.eks. en gards- eller slektsbok.

Ting er sentrale i programmet. Mange ting har en spennende historie å fortelle, knyttet til opprinnelse, bruk, eierskap, opplevelser osv, som sier noe om det liv mennesker har levd. Samtidig har tingene en pengeverdi som også kan legges inn. Slik bygger programmet opp en forsikringsmessig oversikt med mange muligheter, og blir brukerens beste dokumentasjon i tilfelle tyveri/brann.

Programskaper Axel Økelsrud vil i løpet av høsten/vinteren sende ut brev med mer informasjon om programmet mange muligheter, men *historielagsmedlemmer tilbys nå 45% rabatt*, dvs en pris på kr 680,- inkl. mva. Bestill via Økelsruds hjemmeside www.tingene-forteller.no eller på telefon 62 36 55 34. Adresse: Regis Books Økelsrud, Nordeng, 2390 Moelv.

Se for øvrig egen sak om Datafaddere på side 16.

Kartlegging av dammer NVE ber om assistanse fra historielagene

I løpet av 2006 kartlegger NVE dammer eller demninger som byggverk i Østfold, Akershus, Oslo, Oppland, Nordland og Finnmark. I 2007 vil vi kartlegge de andre fylkene. Av ressurshensyn legger vi ikke opp til feltregistrering langs vassdragene. Vi er derfor helt avhengige av informasjon fra lokalt hold. Kommunene ved rådmann er allerede kontaktet, og vi henvender oss nå til historielagene for å få hjelp til å lage en landsdekkende oversikt.

Vi trenger oversikt over dammer uansett alder, så fremt de er intakte konstruksjoner (ikke sammenraste, vanskelige å identifisere). De viktigste opplysninger vi trenger er dammens navn, opprinnelig og nåværende formål, byggemateriale, byggeår, beliggenhet samt høyde og lengde på dammen. NVE har skaffet seg oversikt over større dammer som i dag er i bruk til kraftproduksjon og vannforsyning. Vi mangler imidlertid oversikt over mindre dammer som har vært anlagt og brukt i mølle-, sagbruks-, tømmerfløtnings-, gruve- og kanaldrift eller til vannforsyning, isskjæring, fiske og jordvanning. Mange av dem er ikke i aktiv bruk lenger.

Vi vet at historielagene har oversikter og arbeider med ulike registreringer der dammer kan være et sentralt element. Følgelig ber vi historielagene om å kontakte oss hvis dere kjenner til dammer som faller inn under vårt kartleggingsbehov. Har dere ikke konkret kjennskap til dammer, så kan dere kanskje tipse oss om informanter vi kan kontakte. Nærmere informasjon om prosjektet og skjema for innsending av opplysninger, kan dere finne på NLI's nettsted www.lokalhistorie.no.

Helena Nynäs, NVE

Har noen kunnskap om tidligere tiders pipemakere?

Undertegnede «forsker» for tiden på temaet norske langpipetradisjoner, og ønsker i den forbindelse blant annet å få kartlagt i hvilken utstrekning og hvor i Norge det ble skåret og produsert langpiper i de forrige århundreder. Mens tobakken og kritt-pipen kom til Norge fra vest, i første rekke via England og Holland i tiden etter Columbus' gjenoppdagelse av Amerika, kom langpipetradisjonen fra syd-øst, det vil si fra Tyrkia via Ungarn, Østerrike og Tyskland. Her i Norge varte langpipenes epoke fra omkring sekelskiftet 17–1800 og frem til ca. 1. verdenskrig. Pipehodene til de langpipene som ble røkt, var laget av forskjellige materialer. Merskum var det klart beste, men de ble også skåret i ymse tresorter og laget av noen bergarter. Gudbrand Larsen fra Ringsaker startet i 1843 den etter hvert berømte pipefabrikk på Lillehammer, og produserte piper av så vel norsk bjørk som tyrkisk merskum, og senere også av roten av briarbusken som vokser i Middelhavsområdet. En

rekke gullsmeder importerte ferdigskårrede pipehoder og laget selv søvløkk og beslag til disse som de så solgte. Det var imidlertid også andre som skar piper her i landet, både til eget bruk og også for salg. Både etablerte tredreiere og paraplymakere samt lokale treskjærere gjorde dette. Men hvor og av hvem er lite kjent, og slik viten er for det meste gått i glemmeboken. Pipehodene ble skåret både med og uten utskjæringer, og blant de første var særlig akantusmønsteret populært. Det tyrkiske merskumet var

som sagt det beste materialet å lage piper av, men det var dyrt. Dette mineralet finnes også i Norge, om enn av en langt dårligere kvalitet. Blant annet skal det finnes forekomster i Kongsbergtraktene, hvor det gikk under det lokale navnet bergkork, samt i Valdres, i Tustnaområdet og på Leka. Lokalt skal det være laget noen piper av disse forekomstene, og det skal også ha vært utprøvd som mulig materiale ved fabrikkene på Lillehammer. Det er lite skrevet om alt dette, men lokalt finnes det nok fortsatt personer som har slik kunnskap. Jeg håper disse vil

dele denne med meg, og ber om at de i så fall kontakter meg på postadresse Vækerøåsen 18, 0282 Oslo, telefon: 22 73 09 40, telefaks: 22 50 16 23, eller e-mail: hakon@advokat-kierulf.no

På forhånd takk!

Hakon Kierulf

PS: Jeg er også interessert i å komme i kontakt med personer med viten om hvor og hvem som i tidligere tider laget metallpiper etter modeller av engelske og hollandske kritt-piper. På Vestlandet ble slike også benyttet til røyking av kvann, og én modell var tidligere et husflidsprodukt i Jämtland i Sverige. Her i Norge har jeg hittil bare fått registrert et fåtall metallpiper. Til gjengjeld er alle disse av forskjellige modeller, hvilket skulle tilsi at de har vært støpt eller smidd flere steder. D.S.

Kalender

---

12. oktober: Falstadseminaret

Årets Falstadseminar har som tema fangens moralske dilemma. Temaet er valgt på bakgrunn av debatten som foregikk om emnet i Aftenposten høsten 2005. Falstadsenteret ønsker å belyse og utdype de utfordringer og uløselige dilemma individer konfronteres med i krig eller krisesituasjoner. Samtidig er dette en naturlig fortsettelse av tema for seminaret i 2005 - Krigsfangens rettigheter, som belyste noe av problematikken men da på et overordnet plan. Program og øvrig informasjon ligger på www.falstadsenteret.no.

28. oktober: Slektsgranskerdagen

Den årlige slektsgranskerdagen arrangeres av DIS-Norge landet over. Se www.disnorge.no for nærmere opplysninger om de lokale arrangementene.

13.-15. november: Norsk kulturråds årskonferanse

Norsk kulturråd arrangerer årlige konferanser, og i år foregår den om bord på hurtigruta mellom Tromsø og Kirkenes. For interesserte vil konferansen også bli utvidet med en reise og et program utviklet i samarbeid med Nordisk ministerråd, til den russiske byen Nikel 15.-16. november. Informasjon om konferansen, program og praktisk informasjon vil bli publisert på Kulturrådets nettsider i løpet av høsten 2006. Følg med på www.kulturradet.no.

7.-8. desember: Lokalhistorieseminar i Oslo

Dag 1: Hvilken rolle kan abm-institusjoner spille i dokumentasjon og formidling av historie i lokale og regionale planprosesser? Dag 2: Oppstart av et nasjonalt lokalhistorienettverk for abm-sektoren og frivillige organisasjoner. Arrangører: ABM-utvikling, Norsk lokalhistorisk institutt og HiO, Avd. for journalistikk, bibliotek- og informasjonsfag. Det er mulig å delta på kun en av dagene. Påmeldingsfrist: 15. november. Se mer informasjon på www.lokalhistorie.no/.

Har du forespurt oss om trykking av bøker, tidsskrifter, kataloger, brosjyrer etc.?

Det kan lønne seg!

Vi leverer mer enn de fleste, også spesialtryksaker.

ASKE TRYKK AS
Tlf. 51 85 45 00 - Fax 51 85 45 01
firmapost@aske.no

www.aske.no

Bøker   Kataloger   Brosjyrer   Plakater   Kalendere